

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Proces osvojování dítěte očima náhradních rodičů
v ČR**

**The Process of Adopting a Stepchild through the
Eyes of the Stepparents in the Czech Republic**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Prof. PhDr. RNDr. Marie Vágnerová, CSc.

Autor:
Tereza Kočárníková

Praha 2020

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce paní prof. PhDr. RNDr. Marii Vágnerové, CSc. za odborné vedení, ochotu, cenné rady a vstřícnost při psaní této bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat mým nejbližším za podporu a vstřícnost, kterou mi poskytli během psaní bakalářské práce. Ještě bych chtěla poděkovat všem osvojitelům za ochotu se mnou sdílet své zkušenosti.

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Proces osvojování dítěte očima náhradních rodičů v ČR“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne .....

Tereza Kočárníková

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá procesem osvojování dítěte očima náhradních rodičů v České republice. Teoretická část je věnována, za použití odborné literatury, obecně současné náhradní rodinné péči a jejím podmínkám v České republice. Podrobněji se tato část zaměřuje na podmínky osvojení, právní uvolnění, zprostředkování osvojení a v neposlední řadě na všechny kroky procesu osvojování dítěte v České republice. Praktická část je zpracována za pomoci dat získaných z kvalitativního výzkumu s adoptivními rodiči. Na základě rozhovorů rozebírá jejich zkušenosti s procesem osvojování dítěte a také představuje nedostatky, které v tomto procesu adoptivní rodiče nacházejí. Z výsledků výzkumu plyne, že průměrná doba čekání na dítě je v České republice 25 měsíců. Za velký nedostatek adoptivní rodiče považují rozdílnost mezi kraji, každý kraj si jedná dle svého a neexistuje v ČR jednotný systém osvojování.

Klíčová slova

náhradní rodinná péče, osvojení, osvojenec, osvojitel, pěstounská péče, biologický rodič

Abstract

This thesis deals with the process of adopting a child through the eyes of step parents in the Czech Republic. In the theoretical part, with the help of external sources, it explains the current substitute family care with its conditions in the Czech Republic. More emphasis is put on the conditions of an adoption, legal release of a child, mediation of an adoption, and lastly the steps that lead to a child adoption in the Czech Republic. The practical part is written with the help of data acquired from a qualitative research with adoptive parents. Based on the adoptive parent interviews, it introduces their experience with the process of child adoption and explains the shortcomings which they encountered in the process. The results of the research imply that the average waiting period for a child is 25 months in the Czech Republic. One of the largest downsides for adoptive parents is that each Czech region acts on its own and a centralized adoption system is non-existent in our country.

Keywords

substitute family care, adoption, adoptee, adopter, foster care, biological parent

Obsah

I Teoretická část	3
Úvod	4
1 Historie osvojení	5
2 Náhradní rodinná péče v současné době	8
2.1 Osvojení	9
2.2 Pěstounská péče	10
2.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu	12
2.4 Poručenství	13
2.5 Svěření do péče jiné osoby	15
3 Podmínky osvojení v ČR	16
3.1 Kdo se může stát osvojitelem	16
3.2 Předadopční péče	16
3.3 Přímé a nepřímé osvojení	17
4 Právní uvolnění dítěte	18
4.1 Se souhlasem rodičů dítěte	18
4.2 Bez souhlasu rodičů dítěte	19
4.3 Kvalifikovaný nezáměr o dítě	19
4.4 Souhlas dítěte s osvojením	20
5 Péče o dítě před osvojením	21
5.1 Dětské centrum	21
5.2 Dětský domov	22
5.3 Klokánek	22
6 Zprostředkování osvojení	24
6.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí	24
6.2 Krajský úřad	25
6.3 Případy, kdy se nezprostředkovává	25
7 Proces osvojování	26
7.1 Rozhodování	26
7.2 Podání žádosti	26
7.3 Posuzování žadatelů obecním úřadem s rozšířenou působností	27
7.4 Posuzování žadatelů krajským úřadem	27
7.5 Zařazení do evidence žadatelů	28

7.6	Výběr osvojitelské rodiny pro konkrétní dítě	28
8	Období očekávání, připravenost na přijetí dítěte	31
8.1	Očekávání hovoru	31
8.2	Seznámení s dokumentací dítěte	31
8.3	Navazování prvního kontaktu s dítětem	32
II	Praktická část	34
9	Výzkum	35
9.1	Cíl výzkumu	35
9.2	Charakteristika zkoumaného souboru	35
9.3	Metoda výzkumu	36
9.4	Výzkumné otázky	36
9.5	Způsob provedení výzkumu	36
9.6	Výsledky výzkumu a jejich interpretace	37
	Shrnutí	56
	Závěr	57
	Seznam použité literatury	58
	Seznam obrázků	61
	Seznam tabulek	62
	Seznam použitých zkratk	63

Část I

Teoretická část

Úvod

V bakalářské práci se zabývám tématem "Proces osvojování dítěte očima náhradních rodičů v ČR". Přestože je statut osvojení znám velmi dlouhou dobu, stále proces osvojení v České republice skýtá dle mého názoru mnoho nedostatků. Už na střední škole mě zaujala praxe v poradně pro náhradní rodinnou péči, proto jsem se rozhodla pro téma spojené s osvojením. Abych se na proces osvojování dítěte podívala z jiného pohledu, rozhodla jsem se pro rozhovory s adoptivními rodiči. Přejde mi, že právě oni jsou pro toto téma nejdůvěryhodnějším zdrojem, protože si tímto procesem již prošli, nebo právě prochází. Vše co tento proces obnáší si prožili a tedy vědí, jaké nedostatky tento proces má.

Cílem teoretické části je seznámení se všemi typy náhradní rodinného péče, které v současné době v České republice existují. Dále vysvětluji podmínky osvojení a péči o dítě před osvojením. Uvedu jaké orgány se v České republice zabývají zprostředkováním osvojení. V následujících kapitolách popisuji proces osvojování dítěte, jaké etapy musí všichni náhradní rodiče projít a také zde přiblížím období očekávání dítěte a připravenost na přijetí dítěte.

Cílem praktické části je zjistit, jak na proces osvojování dítěte pohlíží adoptivní rodiče, jak tento proces prožívali, jaké nedostatky podle nich má. Ráda bych zjistila, jaké změny v procesu osvojování dítěte by adoptivní rodiče ocenili. Pro realizaci výzkumu jsem si zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru s využitím otevřených výzkumných otázek. Zkoumaným souborem byli náhradní rodiče, kteří procesem osvojování dítěte právě procházejí, nebo jím před nedávnem prošli. Všichni z těchto respondentů už ale mají dítě svěřené do péče, jen pouze čekají na poslední soud. V praktické části uvádím charakteristiku zkoumaného souboru, metodu výzkumu, způsob provedení výzkumu a jeho výsledky. Do výzkumných otázek jsem zařadila témata, která se týkají délky čekání na dítě, proč se pro osvojení respondenti rozhodli, jak staré dítě dostali a také třeba jak zvládli seznámení s dítětem a společné začátky. V samotném závěru praktické části shrnuji poznatky mých respondentů a jejich zkušenosti a návrhy, jak proces zlepšit.

Téma osvojení dítěte považuji za aktuální, jelikož přibývá párů, které nemohou počít dítě přirozenou cestou a proto uspokojují svou touhu po rodičovství právě osvojením.

Přínos bakalářské práce shledávám v tom, že přináší pohled na osvojení z pozice adoptivních rodičů. Jiné nedostatky v tomto procesu může nacházet odborník a jiné rodič.

1. Historie osvojení

I když bychom se mohli domnívat, že osvojení je záležitost moderní společnosti z mnoha důvodů, kterým může být například problém s reprodukcí, tak tomu ale tak není, osvojení sahá daleko do historie. „*Osvojení neboli adopce, tedy přijetí cizí osoby za vlastní, je právní institut, který je znám od dob starověkého Říma a je součástí všech evropských právních řádů, ovšem v různé podobě.*“ [1]

Ve starověkém Římě bylo osvojování dětí i dospělých pro nevymření rodu důležité, už zde byl tento institut právně podložen. První zprávy o útulku pro děti jsou z Konstantinopole roku 335. Roku 787 byl zřízen první nalezinec v Miláně, ale již dříve byly do některých kostelů dány nádoby, do kterých mohly matky nechtěné děti uložit. Bylo to založeno na naději, že se dítěte ujmou jiní, láskyplní rodiče. Papež Inocenc III. v roce 1198 vybudoval nalezinec, který byl vybavený tzv. „tornem“, což byla schránka, kam mohly matky odložit nechtěné děti. Když se touto schránkou ve zdi otočilo, dítě se dostalo dovnitř nalezince. Podobnost tohoto způsobu můžeme vidět u dnešních babyboxů, které jsou zajisté technicky propracovanější, ale na podobném principu. [2]

V období středověku osvojení tak běžné nebylo. Pro středověkou rodinu byli důležití pokrevní a biologičtí potomci, na rozdíl od osvojených. Osvojování v tuto dobu probíhalo pouze z majetkových důvodů. V době, kdy se začíná prosazovat křesťanství, je snaha o lepší přístup k opuštěným dětem. I když od 7. století našeho letopočtu byly zřizovány sirotčince a nalezince, osud opuštěných dětí se nelepšil, byly prodávány a kupovány jako otroci. [3] Zákaz prodávání dětí je připisován císaři Diokleciánovi. I když se dítě dostalo do nalezince, nemělo vyhráno. Tato zařízení měla téměř stoprocentní úmrtnost. Nehrály zde roli pouze nemoce, špatná hygiena a nedostatečná výživa, ale také psychické strádání. [4]

V 9. století začaly vznikat úložné boxy pro nechtěné děti, které byly součástí kláštera nebo dětských domovů. U nás první institucí pro osiřelé nebo opuštěné děti byl „Vlašský špitál“, který byl založen v 16. století Italy, kteří pobývali v Praze, i přesto, že to byla jediná instituce pro odložené děti, potýkal se s finanční tísní a byl závislý na dobročinnosti. O první státní instituci pro tyto děti se pokusila Marie Terezie roku 1762. V prvních letech vládnutí společně s Josefem II. zastávali kolektivní výchovu sirotků v ústavech. Postupně se tyto instituce začaly rozšiřovat a v roce 1883 jich bylo v Čechách už 21, a to soukromých i veřejných. I přes rozšíření těchto ústavů byla stále vysoká úmrtnost (50 %) převážně u malých dětí. Kvůli vysokému procentu úmrtnosti byla snaha o zhumanizování péče o tyto děti.

Co vedlo k úvahám při rozšiřování nalezinců bylo to, jak tuto problematiku řešit levněji a humánněji. Dekret z roku 18.9.1788 upouští od hromadné péče o sirotky a popisuje formu péče, kterou bychom dnes nazvali jako pěstounskou péčí. V této době byla otevřena zemská porodnice a nalezinec U svatého Apolináře, kde má dítě být

s matkou po dobu, než se mu najde umístění ve venkovské péči. Tato porodnice a nalezinec se později sloučili s Vlašským nalezincem. „*Poměrně přesně byly stanoveny zásady pro pěstouny. Byly shrnuty v knížce, kterou dostal každý z nich. Začínají takto: „Nalezinci vydávají se pěstounkám vdaným nebo ovdovělým do péče za plat každého všedního dne v zemském nalezinci. Pěstounky dostavtež se od 8 do 9 hodiny ranní do správní kanceláře nalezince opatřeny čistou a dostatečně velkou dětskou peřinkou a vlněným šátkem. Dále bylo vyžadováno vysvědčení způsobilosti ověřené obecním i farním úřadem a potvrzení obvodním nebo obecním lékařem.*“ “ [4] Prověřování pěstounek bylo dost podobné dnešnímu prověřování pěstounů. Zjišťovala se fyzická zdatnost rodiny, materiální zabezpečení rodiny, rodina musela mít ještě jiný finanční příjem, kromě příspěvku na péči o nalezence. Rodina musela být způsobilá i mravně. Pěstounkami se většinou stávaly ženy s chudších poměrů, pro které odměna v podobě několika zlatých měsíčně byla lákavá. V prvním roce života dítěte dostávaly šest zlatých, ve druhém roce čtyři zlaté a od třetího roku dítěte tři zlaté měsíčně. Pro vyplacení této odměny musel farář z obce, kde rodina bydlela potvrdit, že dítě ještě žije a pěstounka si přijít pro tuto odměnu do nalezince.

V šestém roce života dítěte se pěstouni mohli rozhodnout, zda si dítě ponechají už bez vyplácených odměn, nebo ho mohli vrátit zpět do nalezince nejdéle osm dní před dovršením šesti let věku dítěte. Určitě mnoho z nás napadne, jaké to muselo být pro dítě, když do šesti let vyrůstalo v rodině, která se o něj starala a poté ho odloží zpět do nalezince. Pro dítě to jistě muselo být velmi náročné po psychické stránce, přerušil se mu citové vazby, které navázalo s pěstouny, jakožto s nejbližšími osobami, které mělo. Podle literatury to pro pěstouny těžké být nemělo, protože hned poté, co odevzdali šestileté dítě zpět do nalezince, mohli si odnést hned dítě nové.

Podle občanského zákoníku rakouského z roku 1811 mohl být osvojitelem pouze muž starší padesáti let. Změnila to novela z roku 1914, která už povoluje i osvojení ženou a to starší čtyřiceti let. Pokud osvojoval jen jeden z páru, musel mít souhlas toho druhého, vždy měl vyšší moc v rozhodování muž. I když v těchto letech byla Česko a Slovensko jedním státem, prvních deset let pro každé území platil jiný zákon. V Česku musel být rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem minimálně osmnáct let, na Slovensku to bylo šestnáct let. Později došlo ke sloučení právních předpisů v zákoně č. 56/1928 Sb., ale stále zůstal způsob vybírání nejvhodnějšího dítěte pro danou rodinu, s důrazem na názor muže. [4]

Po roce 1945, tedy po druhé světové válce, zde bylo hodně osiřelých dětí, o které nikdo nejevil zájem, jelikož byly ve starším věku a ve velmi vážném psychickém stavu. Na potřeby těchto dětí se nehledělo. Od roku 1949 v ústavech vládla socialistická výchova, změnila to až novela č.15/1958, která provedla mezi osvojencem a osvojitelem určité změny, které přirovnávají vztah osvojence a osvojitele k pokrevním rodičům a dětem. Velkou změnu s sebou přinesl také Zákon o rodině č.94/1963, který sděluje, že zájem o dítě je nejdůležitější a mění se tím postup vyhledávání rodičům konkrétní dítě na

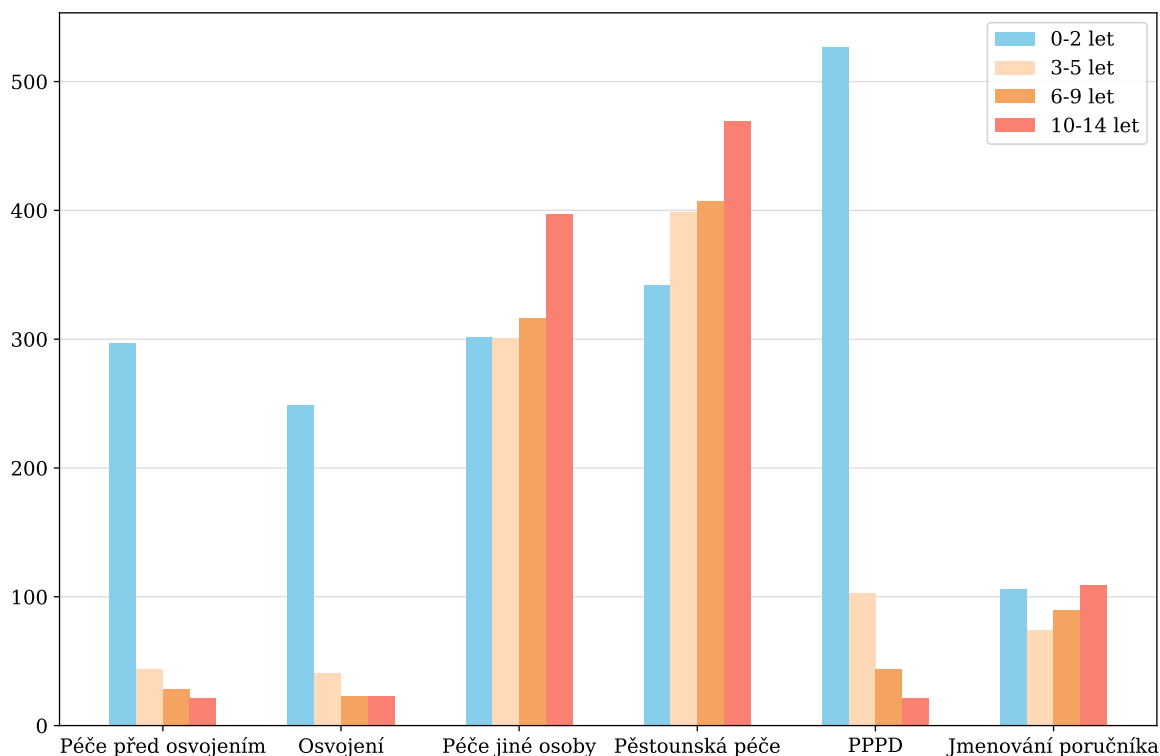
vyhledávání nejvhodnějších rodičů pro každé dítě. Od roku 1999 je zprostředkováváno osvojení, při kterém není kontakt mezi budoucím osvojitelem a osvojencem, snaží se tím o rovnováhu potřeb žadatelů a budoucího osvojence. [3]

2. Náhradní rodinná péče v současné době

V rámci rodiny máme dva druhy vztahů. První z nich představuje pokrevní vztah s biologickými rodiči, sourozenci, prarodiči a také s biologickými dětmi. Tento svazek svou trvalostí nemůže nic narušit. U druhého typu vztahu stojí na jeho počátku slib. Tímto vztahem je například manželství. Jiným typem tohoto vztahu může být náhradní rodičovství, např. adoptivní svazek. [5]

„Náhradní rodinná péče je forma péče o dítě, které je vychováváno jinými než biologickými rodiči v prostředí, jež se nejvíce podobá životu v přirozené rodině.“ [6]

Na grafu 2.1 můžeme vidět, kolik dětí v České republice bylo soudem v roce 2019 svěřeno do nějaké z forem náhradní rodinné péče. Do péče před osvojením a do osvojení nejčastěji odcházely děti do 2 let. Starší děti byly osvojovány velmi zřídka. Do pěstounské péče, péče jiné osoby a jmenování poručníka s osobní péčí byly všechny věkové kategorie dětí svěřovány v podobných číslech. Do pěstounské péče na přechodnou dobu byly nejvíce svěřovány děti do 2 let, pro které je tato forma primárně určena, v mnohem menších číslech děti starší.

Obrázek 2.1: Umístění dětí do náhradní rodinné péče.
Data získána ze statistiky MPSV za rok 2019 [7].

2.1 Osvojení

Osvojení, nebo-li adopce je jedna z forem náhradní rodinné péče. Osvojením se rozumí přijetí nepřibuzné osoby za vlastní.[1] Osvojování probíhá většinou u nezletilých dětí, ale podle našeho zákona lze osvojit i zletilou osobu. Vznik rodičovství prostřednictvím osvojení není přirozeným biologickým procesem, ale umělým konstruktem práva, které má plně nahradit nefunkční, či dokonce neexistující příbuzenské, rodinné vztahy k osvojovanému dítěti a eliminovat tak nedostatky dosavadního rodinného života dítěte. [8]

Pro úplné porozumění problematice osvojení je potřeba znát základní pojmy:

- **Osvojitel** je osoba, která splňuje zákonem ustanovené požadavky pro osvojení nezletilého právně volného dítěte nebo zletilého.
- **Osvojenec** je nezletilé dítě, které nenabývalo plné svéprávnosti a je právně volné k osvojení, nebo podle našeho zákona zletilá osoba. Já se v této práci budu především zabývat osvojováním nezletilého dítěte.

Podle občanského zákoníku §795: „*Předpokladem osvojení je takový vztah mezi osvojitelem a osvojenecem, jaký je mezi rodičem a dítětem, nebo že tu jsou alespoň základy takového vztahu. Osvojení nezletilého musí být v souladu s jeho zájmy.*“ [9]

Osvojení dítěte je cestou, kterou volí většina bezdětných párů k naplnění své touhy po dítěti. V případě, že se nemohou o dítě starat jeho biologičtí rodiče, je potřeba mu zajistit péči jiným způsobem. Může to být péče na určitou dobu, kdy jde o řešení dočasné situace (např. závažné onemocnění osamělého rodiče, výkon trestu odnětí svobody), to se týká především pěstounské péče na dobu určitou, ale někdy je potřeba péči biologického rodiče nahradit natrvalo a poté je nejvhodnější formou osvojení. Osvojení se od ostatních druhů náhradní rodinné péče liší tím, že podle zákona je mezi rodičem a dítětem plnohodnotný vztah, stejný jako při narození. Osvojitel vůči dítěti nabývá všechna práva a povinnosti, včetně vyživovací povinnosti a osvojované dítě vůči osvojiteli všechna práva a povinnosti dítěte (např. osvojenec se stává nepominutelným dědicem). Osvojením vznikají stejné příbuzenské vztahy, jako při narození biologického dítěte a zanikají všechny vazby k původní biologické rodině. Osvojené dítě by mělo být rovnocenným členem rodiny, jako dítě biologické.

Do roku 2014 existovalo osvojení zrušitelné a nezrušitelné. Toto rozdělení už neplatí. Pro zrušitelné osvojení platilo, že bylo možné osvojit dítě jakéhokoli věku ihned poté, co uplynula tříměsíční předadopční péče (u novorozenců už tříměsíční dítě). V matrice a v rodném listě zůstal zapsaný biologický rodič dítěte. Toto osvojení se dalo ze závažných důvodů zrušit na návrh osvojitele nebo zletilého osvojence. Nezrušitelné bylo možné osvojit pouze dítě od jednoho roku. Osvojitelé byli zapsáni do matriky namísto původních biologických rodičů. V praxi bylo u dětí mladších jednoho roku rozhodnuto nejdříve o zrušitelném osvojení a poté se změnilo na nezrušitelné.

Od tohoto rozdělení se upustilo kvůli posílení právní jistoty osvojení. To znamená, aby po několika letech nemohlo dojít ke zrušení osvojení např. z důvodu výchovných problémů osvojení nebo rozpadu vztahu osvojitelů. Možnost zrušení odporuje samotnému významu osvojení, které má osvojenci umožnit vytvoření stejně stabilní vazby, jaká vzniká narozením. Podle platného zákona je možné osvojení zrušit do tří let od rozhodnutí o osvojení. Po uplynutí tří let od rozhodnutí již není možné osvojení jakkoli zrušit. [10] Podmínkám osvojení se podrobněji věnuji v kapitole 3.

Podle našeho zákona č. 89/2012 §836 jsou adoptivní rodiče povinni dítěti oznámit to, že je adoptované až se jim bude zdát, že na to přišla vhodná doba, ale nejpozději však do zahájení povinné školní docházky dítěte. [9] Je možné, že děti i jejich náhradní rodiče zaslechnou ohledně adopce negativní komentáře od lidí, pro které je téma osvojení stigmatem. Tyto necitlivé otázky od některých lidí mohou způsobit bolest jak dítěti, tak náhradním rodičům. [11] Je proto velice důležité, aby se dítě pravdu o sobě jako první dozvědělo od svých náhradních rodičů.

Líbí se mi pohled Caroliny Archerové na odlišnost a přitom identičnost narození vlastního dítěte proti osvojení: *„Adopce se v mnohých ohledech liší od narození vlastního dítěte a přitom s sebou obojí nese stejnou radost, trápení i problémy. Vyznat se v tom, co je stejné a co jiné a uvést to do rovnováhy, je pro každého velmi náročný úkol, který má zásadní význam pro zdravý vývoj dítěte.“* [12]

2.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče (PP) je další formou náhradní rodinné péče. Na rozdíl od osvojení se „cizí“ dítě nestává vlastním a nezanikají vazby s jeho biologickou rodinou. Naopak se předpokládá, že dítě bude s biologickou rodinou kontakty udržovat. Pěstoun má povinnost umožnit dítěti styk s jeho biologickou rodinou. Mnohdy tento kontakt dítěti nic pozitivního nepřináší. Může být zdrojem mnoha problémů, protože biologická rodina bývá problematická, do práce pěstounů zasahuje, většinou nevhodně.

Dítě je soudem svěřováno do PP, pokud se o něj nemůže postarat ani jeden z rodičů, nebo poručník. Podle našeho zákona má svěřování dítěte do pěstounské péče přednost před ústavní výchovou. Pěstounská péče by měla být brána spíše jako dočasné řešení. PP může být soudem přiložena na určitou dobu, ale také na neurčito. Může biologické rodině dítěte pomoci překlenout období krize. Pěstoun nemá k dítěti vyživovací povinnost a může rozhodovat jen o základních věcech týkajících se dítěte. Pokud by pěstoun chtěl s dítětem například odcestovat do zahraničí, musí podat návrh k soudu.

Pěstouni, kteří o dítě osobně pečují, uzavírají s obecním úřadem obce s rozšířenou působností, nebo s krajským úřadem dohodu o výkonu pěstounské péče. V této dohodě jsou uvedena práva a povinnosti pěstounů a osob v evidenci. Pěstounská péče je státem dotovaná péče. O dávkách s ní spojených budu hovořit níže.

Pěstounem se může stát osoba, která:

- zaručí řádnou péči o dítě,
- má bydliště na území České republiky,
- souhlasí se svěřením dítěte do pěstounské péče.

Pokud o pěstounskou péči žádají manželé, pouze v tomto případě mohou být pěstouny oba. V tom případě, že by chtěl dítě do péče pouze jeden z manželů, musí k tomu dát druhý manžel souhlas. Dítě může být svěřeno do této péče i jednotlivci, jako například: samotně žijící osobě, jednomu z nesezdaného páru, nebo jednomu z partnerů v registrovaném partnerství. Dítě může být svěřeno i do péče příbuzných.

O svěřením dítěte do PP rozhoduje soud, a i pouze on může rozhodnout o jejím zrušení. Tato péče může být zrušena pouze ve vážných případech, ale musí být zrušena vždy, když o to požádá pěstoun. Biologický rodič dítěte může požádat o znovu svěřením dítěte do péče. V takovém případě soud jedná podle toho, co je v zájmu dítěte. Plnoletostí dítěte pěstounská péče zaniká. [13]

V rámci pěstounské péče mají pěstouni nárok na následující dávky:

- **Příspěvek na úhradu potřeb dítěte**, na který má nárok každé nezletilé dítě svěřené do PP, a každé zletilé nezaopatřené dítě do 26 let, které trvale žije a podílí se na úhradách svých potřeb s osobou, která byla do jeho zletilosti osobou pečující. Výše příspěvku se odvíjí od věku dítěte a případného zdravotního znevýhodnění a závislosti dítěte na osobě pečující, dle tabulky 2.1. [14]

Tabulka 2.1: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Stupeň závislosti	Věk dítěte			
	do 6 let	6-12 let	12-18 let	18-26 let
Bez závislosti	4 950 Kč	6 105 Kč	6 985 Kč	7 260 Kč
1.	5 115 Kč	6 215 Kč	7 095 Kč	7 425 Kč
2.	6 105 Kč	7 480 Kč	8 580 Kč	8 910 Kč
3.	6 490 Kč	7 975 Kč	9 130 Kč	9 460 Kč
4.	7 040 Kč	8 635 Kč	9 570 Kč	9 900 Kč

Zdroj: [14]

- **Odměna pěstouna** náleží pěstounům jako odměna od státu za péči o dítě. Je to pravidelný měsíční příspěvek pečující osobě, jeho výše se odvíjí od věku dítěte, dle tabulky 2.2.

Pokud jsou pěstouny prarodiče, odměnu pěstouna mohou dostat pouze ve výjimečných situacích. I oni ale mají právo ji dostat pokaždé, jestliže pečují o 3 a více dětí, nebo o jedno dítě nejméně ve druhém stupni závislosti na pečující osobě.

Tabulka 2.2: Odměna pěstouna

Počet dětí	Odměna
1	12 000 Kč
2	18 000 Kč
3 a více, nebo jedno od II. stupně závislosti	30 000 Kč

Zdroj: [15]

- **Příspěvek při převzetí dítěte** je příspěvek, který dostává pečující osoba při přijetí dítěte do pěstounské péče. Tento příspěvek je jednorázový a je opět odstupňován podle věku dítěte. U dítěte do šesti let je příspěvek 8 000 Kč, u dítěte od šesti do dvanácti let je to 9 000 Kč, a u dětí od dvanácti do osmnácti let je příspěvek 10 000 Kč.
- **Příspěvek na zakoupení motorového vozidla** je jednorázový příspěvek, který slouží ke koupi nebo opravě osobního automobilu pěstouna. Nárok na tento příspěvek má pěstoun, který pečuje o tři a více dětí (zahrnutý jsou i zletilé nezaopatřené děti, které nárokují pěstounovi odměnu pěstouna). Výše tohoto příspěvku je 70 % z pořizovací ceny osobního automobilu, nebo prokázání jeho oprav, nejvýše však 100 000 Kč. Za deset kalendářních let může být maximální výše příspěvku 200 000 Kč. Podmínkou tohoto příspěvku je, že automobil nesmí být používán k výdělečné činnosti.
- **Příspěvek při ukončení pěstounské péče** je příspěvek, který je vyplácen osobě, která je v době své zletilosti v PP a již nemá nárok na příspěvek pro úhradu svých potřeb. Tento příspěvek bývá vyplácen jednorázově a každé oprávněné osobě pouze jednou. Oprávněná osoba může o příspěvek zažádat i rok zpětně. Tento příspěvek činí 25 000 Kč. [14]

2.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Jedná se o další formu pěstounské péče. Tato forma v našem právním řádu byla novelizována na počátku roku 2013, i když institut PPPD je znám už od roku 2006. [13] Bývá také jindy nazývána jako „profesionální pěstounství“.

Tato péče je časově omezená na dobu, kdy se o dítě kvůli závažné překážce nemohou starat biologičtí rodiče (výkon trestu odnětí svobody, zdravotní důvody), nebo dítě čeká na novou osvojitelskou rodinu (např. nebyl dán souhlas matky s osvojením, nebo soud ještě pravomocně nerozhodl o tom, že souhlas rodičů s osvojením není potřeba). Biologičtí rodiče mají k dítěti vyživovací povinnost. Měl by být udržován kontakt dítěte s biologickou rodinou.

PPPD může trvat nejdéle jeden rok. Pokud jsou do této péče svěřováni sourozenci postupně ke stejnému pěstounu, počítá se nejdéle rok od svěření posledního sourozence. Tím se může stát, že některé z dětí bude v PPPD déle, než jeden rok. [10]

Cílem této péče je biologickým rodičům dítěte poskytnout čas, aby si mohli upravit své poměry a dítě jim mohlo být zpět svěřeno do péče, nebo aby se pro dítě našla nová stabilní rodina. Díky této péči se alespoň část dětí ve svém útlém věku vyhne kolektivním zařízením. Z mého pohledu je to velmi kvalitní způsob péče o novorozence a kojence. Myslím si, že by měl být postupně co nejvíce rozšiřován.

I dle odborné studie má izolace novorozence větší dopad na jeho duševní zdraví než špatné zacházení. Dítě, které nemá možnost v prvních měsících života vytvořit si pouto s jednou pečující osobou, to může poznamenat na celý život. [16] I když se kvalita naší ústavní péče snaží zvyšovat, nemůže nahradit novorozenci nebo kojenci jednu pečující osobu, která s ním může být 24 hodin denně, jak je tomu u pěstounky na přechodnou dobu. Stojím za názorem, že děti do ústavu nepatří a už vůbec ne ti nejmladší z nich.

Zájemci, kteří chtějí vykonávat funkci pěstouna na přechodnou dobu, procházejí procesem prověřování a příprav na náhradní rodičovství. Oproti „běžným pěstounům“ mají rozšířené přípravy na přijetí dítěte (rozsah minimálně 72 hodin). [14] Pěstouni na přechodnou dobu jsou finančně zabezpečeni dávkami pěstounské péče. Odměna pěstouna, která je pravidelným příjmem pěstouna činí 20 000 Kč, bez ohledu na to, zda pěstoun aktuálně o nějaké dítě pečuje. [15] „Profesionální pěstoun“ má péči o dítě jako své povolání, do jiného zaměstnání obvykle nedochází. Jeho péče o dítě je 24 hodin denně, po celý týden, včetně víkendů. Nejčastěji se tato možnost péče o dítě využívá při opuštění dítěte matkou v porodnici. Pěstoun si pro dítě jede do porodnice a stará se o něj do doby, než je soudně rozhodnuto, co s ním bude dál. U přechodných pěstounů je dítě dočasně zabezpečeno v jeho krizovém období života. [17]

2.4 Poručenství

Poručenství bylo do našeho právního řádu vráceno již v roce 1998. Někdy může být označováno jako „rozšířená pěstounská péče“. To proto, že poručník je místo rodičů zákonným zástupcem dítěte a má k němu všechna práva a povinnosti. Jedinou výjimkou je vyživovací povinnost, která zůstává v kompetenci rodičů.

Soud dítěti jmenuje poručníka v případě, že ani jeden z rodičů dítěte nevykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. *V podstatě může jít o některou z následujících situací:*

- *rodiče dítěte nežijí nebo nejsou známi*
- *rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti*
- *výkon rodičovské odpovědnosti byl rodičům pozastaven*

- *rodiče mají omezenou svéprávnost* [10]

Jakmile soud zjistí, že je dítěti nutno jmenovat poručníka, musí hned konat. Dítě nemůže zůstat bezprizorní, potřebuje zákonného zástupce, co nejrychleji. Do této péče se svěřují zpravidla děti právně volné, pro které je těžké najít osvojitele z důvodu duševního nebo zdravotního postižení, vyššího věku nebo nějakého jiného handicapu. Na rozdíl od osvojení nemá poručník k dítěti vyživovací povinnost.

Poručníkem se může stát pouze svéprávná osoba. Svým způsobem života musí zaručovat, že je schopna funkci poručníka řádně plnit (ve výchově, zastupování a správě majetku). V našem zákoně může soud jmenovat dva poručníky k jednomu dítěti. Zpravidla se počítá s tím, že to budou manželé, ale může to být i kombinace dvou jiných osob. To se ale stává v praxi spíše výjimečně. Ve většině evropských zemích může být k dítěti určen jen jeden poručník. Naše úprava v zákoně má své logické opodstatnění, v případě manželů může poručenství dítěti simulovat přirozené rodinné prostředí.

Soud stanoví poručníkem přednostně osobu, kterou doporučili rodiče, pokud to není v rozporu se zájmem dítěte a rodiče některou osobu uvedli. Pokud ne, soud se snaží svěřit dítě někomu pro něj příbuznému, či blízkému. Každý, komu je poručenství soudem určeno, může své jmenování odmítnout. Pokud se tak stane, soud určí poručníkem někoho jiného.

Do doby, než soud jmenuje k dítěti poručníka, jeho funkci dočasně vykonává orgán sociálně právní ochrany dětí, dále uveden jen jako OSPOD. Pokud soud žádného vhodného poručníka k dítěti nenajde, ustanoví poručníkem OSPOD a tato jeho úloha bývá označována jako „veřejné poručenství“. Z toho plyne, že osobní péče o dítě není podmínkou poručnictví.

Pokud poručník o dítě osobně pečuje, má nárok na stejné hmotné zabezpečení jako pěstoun. Důležitým rozdílem mezi pěstounskou péčí a poručnictvím je, že poručník je zákonným zástupcem dítěte, čímž není závislý na vůli biologických rodičů dítěte. Běžná rozhodnutí ohledně dítěte může poručník konat sám (např. jaký zájmový kroužek bude dítě navštěvovat). Nad rámec běžných záležitostí musí poručník žádat o schválení soud (výběr dalšího vzdělávání dítěte, dlouhodobější vycestování do zahraničí). Oproti tomu pěstoun je závislý na přivolení biologických rodičů dítěte, což může být mnohdy komplikací.

Na řádný výkon poručenské péče soud neustále dohlíží. Poručník má povinnost zprávou soud informovat o tom, jak se dítěti daří, jak se vyvíjí, musí dokládat účty ze správy jeho jmění. Tuto zprávu musí poručník soudu doložit minimálně jednou ročně (pokud soud nestanovil jinak). [10]

2.5 Svěření do péče jiné osoby

V situaci, kdy o dítě nemůže osobně pečovat žádný z jeho rodičů, ani poručník, může být dítě soudem svěřeno do péče jiné fyzické osoby. Tato osoba je podle § 953 občanského zákoníku označována jako „pečující osoba“. [9] Svěření do péče pečující osoby má přednost před umístěním dítěte do ústavní výchovy.

Případná pečující osoba musí mít bydliště na našem území, souhlasit se svěřením dítěte do péče a být schopna o něj řádně pečovat. Tato forma péče může být soudem stanovena, pokud jsou splněny následující podmínky:

- *o dítě nemůže být pečováno osobně žádným z rodičů,*
- *o dítě nemůže osobně pečovat poručník,*
- *rozhodnutí o svěřenectví musí být v souladu se zájmy dítěte,*
- *musí zde existovat osoba, které je možné uložit vyživovací povinnost k dítěti v odpovídající výši. [10]*

Dle § 953 - 957 občanského zákoníku svěření dítěte do péče jiné osoby bývá využíváno hlavně tehdy, když se v okruhu dítěte najde někdo z blízkých, příbuzných, kdo má o dítě zájem a dokáže se o něj postarat. Osoby dítěti blízké mají při svěřování dítěte přednost před osobami cizími. Rodiče nadále zůstávají zákonnými zástupci dítěte a soud jim stanoví výši výživného s ohledem na jejich možnosti. Výživné je vypláceno pečující osobě, která s ním hospodaří. Soud může hospodaření stanovit další podmínky (např. jaká část bude dítěti spořena). V případě, že rodičům není možné stanovit výživné, nemůže být dítě do tohoto typu náhradní rodinné péče svěřeno. [10]

3. Podmínky osvojení v ČR

3.1 Kdo se může stát osvojitelem

Osvojitelem se v České republice může stát pouze zletilá a svéprávná osoba, která způsobem svého života, osobními vlastnostmi a důvody které ji vedly k adopci, zaručuje, že bude pro osvojené dítě dobrým rodičem. Osvojovanému dítěti by mělo být poskytnuto vyhovující rodinné, sociální i ekonomické zázemí. Zákon ale uvádí, že majetkové zájmy nejsou rozhodující. [9]

Dle občanského zákoníku by měl být mezi osvojitelem a osvojencem věkový rozdíl minimálně šestnáct let. Horní hranice rozdílu věku není zákonem stanovena.

Osobní vlastnosti a způsob života osvojitele by měly být posuzovány s ohledem na potřeby samotného dítěte. Důležité ale také je, aby budoucí osvojitelé byli schopni plnit všechna práva a povinnosti náhradních rodičů. Osoba osvojitele by měla schopna být pro dítě morálním vzorem a měla by zajistit jeho řádnou výchovu.

Důležité jsou i důvody, proč se budoucí osvojitelé pro osvojení rozhodli. Tyto důvody by měly pramenit z touhy osvojitele(ů) vytvořit s osvojeným dítětem harmonické rodinné prostředí, nikoliv osvojením například řešit manželskou krizi.

Dítě v České republice mohou osvojit společně pouze manželé. Pokud chce dítě osvojit jen jeden z manželů, musí k tomu mít souhlas toho druhého. V případě partnerského soužití nebo registrovaného partnerství může dítě osvojit pouze jeden z partnerů. Druhý z páru nemá k dítěti žádná práva ani povinnosti. Osvojení není možné mezi osobami příbuznými v přímé linii a mezi sourozenci. Osvojit dítě může i osoba, která žije sama, má vlastní děti, nebo už má další děti v náhradní rodinné péči. [6]

3.2 Předadopční péče

Podmínkou pro samotné osvojení je existence vztahu mezi osvojencem a osvojitelem, jako je mezi rodičem a dítětem nebo alespoň počátky takového vztahu. Je důležité, aby osvojovanému dítěti a náhradním rodičům byl poskytnut čas a prostor na to takový vztah vytvářet. K tomu slouží doba předadopční péče. Tato péče musí trvat nejméně 6 měsíců. Dítě svěřené soudem do předadopční péče je v péči budoucích osvojitelů na jejich náklady.

Do péče budoucího osvojitele je možno dítě předat téměř hned po udělení souhlasu obou biologických rodičů s osvojením. Pokud biologičtí rodiče dají souhlas s osvojením, může být dítě předáno do péče budoucích osvojitelů hned z porodnice a to v případě, že to zdravotní stav dítěte dovolí. Předání z porodnice je možné i tehdy, kdy soud dospěje k závěru, že souhlas rodičů s osvojením není nutný.

V době péče ještě před předadopční péčí by měli budoucí náhradní rodiče o dítě

pečovat, chránit ho, ale nemohou ho zastupovat. Všechna rodičovská práva náleží v této fázi stále biologickým rodičům. V případě, že dojde ke změně okolností, zejména na straně biologických rodičů, musí být pečující osoba schopna dítě zase předat (biologickému rodiči, do ústavního zařízení, do jiného neústavního zařízení nebo jiné osobě).

O předání dítěte do předadopční péče rozhoduje soud. Před tímto rozhodnutím soud prověřuje u budoucích osvojitelů všechny okolnosti, které jsou rozhodující pro případné osvojení. Tyto rozhodující faktory jsou již uvedeny ve druhé kapitole.

Vyživovací povinnost při předadopční péči náleží budoucím osvojitelům. Biologickým rodičům se po dobu této péče tato povinnost pozastavuje. Na biologické rodiče, které nemají o dítě zájem by to mělo působit motivačně, aby podepsali souhlas s osvojením dítěte.

Doba šesti měsíců předadopční péče musí být splněna k okamžiku rozhodnutí o osvojení. Návrh na osvojení dítěte může být podán ještě před uplynutím této doby. [10]

3.3 Přímé a nepřímé osvojení

Můžeme rozlišit dva druhy osvojení, a to přímé a nepřímé. Nepřímé osvojení je zprostředkované třetí stranou. U přímého osvojení není zastoupen zprostředkovatel ale pouze biologičtí rodiče a budoucí osvojitelé.

V České republice je upřednostňováno osvojení zprostředkované, tedy nepřímé. Jako zprostředkovatel je pověřen pouze orgán sociálně-právní ochrany dětí. Žádná jiná instituce, ani osoba není oprávněna osvojení sjednávat.

Pokud je dítě právně volné a vhodné k adopci, vytipovávají se nejvhodnější osvojitelé pro konkrétní dítě. Tuto činnost v ČR vykonávají Krajské úřady a jim nadřazené Ministerstvo práce a sociálních věcí. Jestliže se jedná o osvojení z ciziny nebo do ciziny zajišťuje ho Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí, se sídlem v Brně.

Přímé osvojení by mělo fungovat na bázi přímého kontaktu biologických rodičů a budoucích osvojitelů. Tyto osoby by se měly navzájem znát. Kvůli snaze dostat dítě v co nejkratší době do náhradní rodiny, se do tohoto typu osvojení zapojují i jiné osoby a organizace. Takové jednání je ale protizákonné a těmto osobám za něj hrozí pokuta. Může jít o snahu pomoci matce v tíživé situaci a zároveň vyřešení problému bezdětného a prověřeného páru čekajícího na dítě tím, že je společně seznámí. Těmito osobami bývají ženské lékařky nebo pracovnice fondu ohrožených dětí - Klokánku. [10]

4. Právní uvolnění dítěte

Osvojeno může být pouze nezletilé dítě, které je tzv. právně volné. To znamená, že jeho biologičtí rodiče dali souhlas s osvojením, byli soudem zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo rodiče dítěte zemřeli.

4.1 Se souhlasem rodičů dítěte

V dnešní době se osvojení týká z větší části velmi malých dětí. Mnohdy chce biologická matka dítěte dát souhlas s osvojením již před porodem dítěte, ale ten není podle našeho zákona platný. Matka může dát souhlas s osvojením až po uplynutí šesti týdnů tzv. "šestinedělí" od narození dítěte. Tato doba se matce nechává pro stabilizaci psychického stavu po hormonálních změnách spojených s těhotenstvím a porodem. Pokud je znám biologický otec dítěte je oprávněn dát souhlas s osvojením kdykoli po narození dítěte.

Souhlas rodičů rozdělujeme na blanketní (obecný) a adresný. Blanketní nebo-li obecný souhlas rodiče je bez vztahu ke konkrétnímu osvojiteli s možností osvojení si dítěte kýmkoli. U adresného souhlasu rodiče určí osobu nebo osoby, které se mají stát osvojiteli dítěte.

Každý z rodičů může souhlas s osvojením odvolat po dobu tří měsíců od jeho vyřčení před soudem. Pokud dítě ještě nebylo předáno do péče budoucích osvojitelů, má biologický rodič právo vzít jeho rozhodnutí zpět další tři měsíce. Výjimkou je stav, kdy soud na žádost biologických rodičů dítě odebere budoucím osvojitelům, protože je to podle něj v souladu se zájmy dítěte být se svými biologickými rodiči. V Novém občanském zákoníku najdeme: *„Dítě, které se už nachází v předadopční péči, by mohlo být na základě vrtkavé vůle psychicky labilního rodiče opět odebráno a vráceno rodiči, následně znovu se souhlasem tohoto biologického rodiče předáno budoucím osvojitelům a znovu vzato zpět, až do té doby, kdy buďto tato hra přestane rodiče bavit, nebo kdy soud ve zvláštním řízení rozhodne o zbavení rodičovské odpovědnosti a o zbavení práva dát souhlas s osvojením.“* [10] Tato doba, ve které mají biologičtí rodiče právo souhlas s osvojením odvolat, vzbuzuje v budoucích adoptivních rodičích pocit nejistoty a obavy z možnosti protahování této doby.

Po uplynutí první tříměsíční lhůty, dochází u biologických rodičů k pozastavení výkonu práv a povinností, které vyplývají z rodičovské odpovědnosti. Jelikož dítě nemůže zůstat bez zákonného zástupce, soud mu jmenuje poručníka. Poručníkem se stává orgán sociálně-právní ochrany dětí. Teprve v tuto chvíli může soud na návrh osvojitele dítě svěřit do předadopční péče.

Bohužel náš právní řád upřednostňuje biologickou rodinu, posiluje právo biologických rodičů na úkor brzkého a permanentního vyřešení vztahů k dítěti. I přesto, že

vytvoření si pocitu bezpečí a jistoty dítěte k lidem, kteří o něj pečují je v jeho životě velmi důležité.

V České republice, i když by matka dala souhlas s osvojením před porodem, který je u nás tedy dosud neplatný, může být dítě osvojeno nejdříve okolo půl roku jeho života. Jak jsem již zmínila výše, biologická rodina má právo téměř půl roku své rozhodnutí změnit. Dítě po celou tuto dobu vyrůstá buď v ústavní péči nebo u přechodných pěstounů. Výjimkou je tzv. „přímá adopce“, kterou jsem přiblížila v předchozí kapitole.

Také se může stát, že matka neuvede do rodného listu dítěte jeho biologického otce. Pokud se objeví muž, který se domnívá, že je otcem dítěte, může podat návrh na určení otcovství. O osvojení není možné rozhodnout dříve, než budou hotovy výsledky určení otcovství. Pokud se testy zjistí, že je tento muž biologickým otcem, i on má právo dát, nebo nedat souhlas s osvojením dítěte. Jestliže už je dítě v předadopční péči, neboť matce vypršela tříměsíční lhůta a návrh na určení otcovství byl podán až po jejím vypršení, může být předadopční péče soudem zrušena, pokud je v souladu se zájmy dítěte být se svými biologickými rodiči.

4.2 Bez souhlasu rodičů dítěte

Rodič může v několika případech přijít o své právo rozhodovat o jeho dítěti. Soud takto rozhoduje v případech, kdy:

- byl rodič zbaven rodičovské odpovědnosti a práva dát souhlas s osvojením,
- rodič není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání pro své duševní nebo tělesné postižení,
- se rodič zdržuje na neznámém místě (soudu ani jiným orgánům se místo nepodaří zjistit),
- rodič o dítě soustavně neprojevuje zájem.[8]

4.3 Kvalifikovaný nezájem o dítě

Je zřejmé, že posoudit zájem či nezájem rodiče o dítě nemusí být vždy stejné a jednoznačné. Je tedy nutno každý případ posuzovat individuálně. Přesto ale platí pravidla k posuzování toho nezájmu, podle kterých soud rozhoduje.

Kvalifikovaný nezájem znamená, že rodič neplní své rodičovské povinnosti a nejeví o dítě opravdový zájem. Podle českého práva se tím značí takový nezájem, který trvá alespoň tři měsíce od posledního opravdového projevení zájmu. Pokud rodič hrubě neporušuje rodičovské povinnosti, je OSPOD povinen poučit rodiče o možných důsledcích jeho nezájmu. Od poučení musí uplynout minimálně další tři měsíce. Aby tedy mohl

být podán návrh k soudu o zbavení práv rodiče na souhlas s osvojením, musí uplynout přinejmenším šest měsíců nezájmu o dítě. Pokud by byl tento návrh podán před uplynutím této doby, soud ho zamítne. Soud bere i ohled na chování rodiče od podání návrhu až do vydání rozhodnutí. [10]

4.4 Souhlas dítěte s osvojením

Je-li osvojováno dítě starší dvanácti let, má právo se k osvojení vyjádřit. Soud k jeho názoru musí přihlížet. Pokud je dítě mladší, rozhoduje za něj opatrovník, kterým je nejčastěji jmenován OSPOD. Než dá opatrovník souhlas, musí zjistit všechny rozhodující skutečnosti, které ho utvrdí v tom, že je osvojení v souladu se zájmy dítěte. I v tomto případě se ale dítě může ke svému osvojení vyjádřit. Při rozhodování je však důležité brát ohled na jeho stupeň duševního vývoje. Dítě může svůj souhlas s osvojením odvolat až do okamžiku rozhodnutí o osvojení. V praxi se s tím ve většině případů ale nesetkáme. [8]

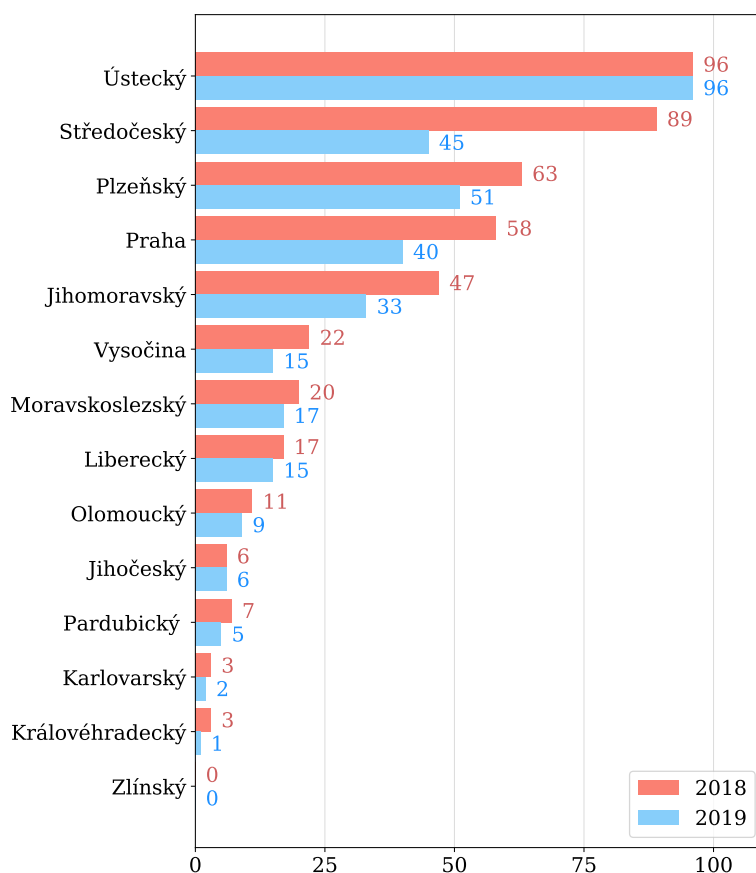

5. Péče o dítě před osvojením

5.1 Dětské centrum

Dětské centrum je zdravotnické zařízení, které poskytuje komplexní interdisciplinární péči dětem, jakkoliv ohroženým ve svém vývoji. Spadá pod Ministerstvo zdravotnictví ČR. Pomoc poskytuje i rodinám těchto dětí. Toto zařízení je většinou určeno pro děti od narození do 3 let. Do jisté míry se dá říci, že tato zařízení postupně nahrazují dřívější kojenecké ústavy. Jejich hlavním cílem je včasné vyřešení situace dětí a jejich návrat do vlastní rodiny, nebo umístění do náhradní rodiny. Zpravidla tato zařízení nabízejí pobytovou i ambulantní péči. Tato zařízení mohou být určena i pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Díky snaze nezařazovat děti mladší čtyř let do ústavních zařízení byl jejich počet na počátku roku 2019 výrazně nižší, než na počátku roku 2018. Dá se říci, že umisťování kojenců do ústavních zařízení je v polovině naší republiky téměř minulostí. Některým krajům v ČR se počet těchto dětí podařil snížit velmi výrazně. Z grafu 5.1 vidíme, že nejvíce dětí do čtyř let má v ÚZ Ústecký kraj. Porovnání jednotlivých krajů můžeme vidět v grafu 5.1.

Obrázek 5.1: Srovnání počtu dětí v dětských centrech (KÚ) na počátku roku 2018 a 2019. Data získána z [18]

5.2 Dětský domov

Dětský domov je zařízení, které pečuje o děti přibližně od 3 do 18 let. Pokud studují, mohou zde zůstat až do 26 let. Je to zařízení rodinného typu. Najdeme v něm rodinné skupinky, které tvoří 6 - 8 dětí různého věku a pohlaví. Sourozenci jsou většinou umisťováni do stejné skupinky, výjimečně jsou oddělováni z výchovných důvodů.

Hlavní náplní dětského domova je péče o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Děti docházejí do běžných mateřských, základních a středních škol, které nejsou součástí domova. Děti se závažnými poruchami chování bývají zařazovány do jiných typů zařízení (např. dětský domov se školou, diagnostický nebo výchovný ústav). Dětský domov plní k dětem zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Dětem v dětském domově je poskytováno úplné zaopatření. Tím je myšleno: stravování, ubytování, ošacení, učební potřeby a pomůcky, úhrada nákladů na vzdělávání, úhrada nákladů na zdravotní služby, léčiva, zdravotnické prostředky, kapesné a osobní dary, úhrada nákladů na dopravu do školy a věcná pomoc při odchodu z domova. Dětem bývají většinou také hrazeny různé zájmové a rekreační aktivity. [19]

5.3 Klokánek

Klokánek je projekt Fondu ohrožených dětí (zkratka FOD). Jeho cílem je nabídnout přechodnou rodinnou péči dětem v nouzi po dobu, než se mohou vrátit zpět do své rodiny, nebo než se jim najde dlouhodobá náhradní rodinná péče. Smyslem tohoto projektu je pro děti možnost vyhnout se ústavní výchově.

Klokánky jsou pověřeny MPSV jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Mají nepřetržitý provoz, proto mohou přijmout dítě v jakýkoli den a hodinu. Mohou přijmout dítě každého věku, i novorozence. Přijímány jsou děti na žádost rodičů, soudního rozhodnutí (předběžného opatření nebo rozsudku), na žádost OSPOD, samotného dítěte, nebo osoby, která dítě našla opuštěné.

O děti se starají „tety nebo strýcové“, kteří s nimi žijí v bytech. Jedná se buď o byty služební, které jsou v budově klokánku nebo o byty klokaních tet a strýců, kteří jsou zaměstnanci FOD. V jednom bytě by měly být 3-4 děti. Každý byt má své dvě vlastní tety nebo strýce, kteří se střídají po týdnu. Vždy je s dětmi celý týden jedna teta nebo strýc. Tato osoba je tam s dětmi 24 hodin denně, tedy i v noci. Často do tohoto zařízení přichází traumatizované, zanedbávané, nebo týrané děti, proto je dle mého názoru velkou výhodou, že s nimi teta nebo strýc může být nepřetržitě a dítě si k ní může utvořit silnější citovou vazbu a nalézt v ní pocit bezpečí. V dětských domovech bývá v noci jeden noční vychovatel, který má v patře na starost všechny pokoje.

Ze zkušenosti mé bývalé spolužačky, která v klokánku rok pracovala jako teta vím, že bohužel klokánky jsou často přeplněné a je tedy nutné někdy na bytě mít 6-7 dětí.

Průměrná doba pobytu dítěte v klokánku je 6 měsíců. Přibližně 70 % dětí odchází

zpět do své rodiny, dalších cca 20 % do trvalé náhradní rodinné péče, 1 % zde dosahuje zletilosti a 9 % přehází do ústavní výchovy, nebo do jiného školského nebo zdravotnického zařízení. [20]

6. Zprostředkování osvojení

Osvojení bývá v České republice zprostředkováváno orgány sociálně-právní ochrany dětí. Zprostředkování osvojení probíhá podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí dle §19-27. Zprostředkování osvojení řídí krajské úřady.

6.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou v České republice: Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí, Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské úřady, úřady práce, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a obecní úřady. Orgánem sociálně-právní ochrany dětí, který bývá označován zkratkou OSPOD, je příslušné oddělení obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Je to státní orgán a jeho úkolem je chránit zájmy nezletilých dětí. [21] Tato problematika je shrnuta v Zákoně č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. V §1 tohoto zákona [22] můžeme nalézt, co je myšleno pojmem sociálně-právní ochrana dětí:

- ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychovááno ve vlastní rodině.

Pracovníci OSPOD spolupracují s dalšími státními orgány. Těmito orgány jsou:

- úřady práce,
- místní a státní policie,
- soudy a státní zastupitelství,
- zdravotnická zařízení,
- školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy,
- střediska výchovné péče.

Mnohdy ale spolupracují i s nestátními a neziskovými organizacemi. Především s azylovými domy pro matky s dětmi, nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež, terénními programy, zařízeními rané péče a dalšími. Na OSPOD je vždy jedna nebo více sociálních pracovníků, které se věnují pouze náhradní rodinné péči a provází žadatele většinou po celou dobu procesu osvojování dítěte.

6.2 Krajský úřad

Na krajském úřadě patří náhradní rodinná péče pod Odbor sociálních věcí. Kraj zahajuje svůj schvalovací proces až po přijetí žádosti klientů z městského úřadu (OS-POD). Jeho prvním úkonem je prostudování spisu a vyhodnocení rizik. Pokud existují rizika týkající se zdravotního stavu, je spis předán posudkovému lékaři. Při existenci závažných rizik může dojít už v této fázi k zamítnutí žádosti ze strany krajského úřadu. Pokud je spis v pořádku, jsou vyloučena rizika na straně žadatelů, sociální pracovníce KÚ informuje žadatele o obdržení žádosti a vysvětluje jim další postup. Tento postup více rozeberu v následující kapitole. Musím však ale podotknout, že postup KÚ může být v každém kraji trochu jiný. [23]

6.3 Případy, kdy se nezprostředkovává

Osvojení se nezprostředkovává v případě, že biologičtí rodiče dali předem souhlas s osvojením dítěte určitou osobou, nebo pokud podal návrh na osvojení manžel rodiče dítěte, pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěte. Posledním příkladem toho, kdy není potřeba osvojení zprostředkovávat je ten, kdy návrh na osvojení dítěte podá příbuzný dítěte, nebo jiná osoba dítěti blízká, u kterého osvojení není ze zákona vyloučeno. [8]

7. Proces osvojování

Když se bavíme s rodičem, který procesem osvojování dítěte prošel, obvykle se dozvídáme, že je to proces dlouhý a náročný. I když vezmeme v potaz, že do osvojení odchází z větší části děti, které už jsou nějakým způsobem „raněné“ a je nutné jim najít co nejvhodnější náhradní rodiče, doba kterou tak musí trávit bez rodiny je dlouhá. I když české soudy argumentují tím, že veškerá rozhodnutí jsou v zájmu dítěte, dle mého názoru tomu tak mnohdy není a je hodně upřednostňováno právo biologických rodičů na úkor zájmů dítěte. V této kapitole se budu snažit popsat jednotlivé kroky, které musí projít náhradní rodiče, než se dostanou k jejich vytouženému dítěti.

7.1 Rozhodování

Téměř každý z nás touží jednou být rodičem. Rodičovství je pud, který se týká každého z nás, u někoho má silnější a u jiného zase slabší intenzitu. Někdo tolik po dítěti netouží a druhý zase naopak chce mít dětí hodně.

Ale za rozhodnutím osvojit si dítě bývá u většiny párů velmi dlouhá a trnitá cesta. Mnoho párů projde několika nepodařenými pokusy mít vlastní dítě, ať už přirozenou cestou, nebo za pomoci lékařů (IVF). A teprve po tomto náročném období začnou budoucí rodiče uvažovat o přijetí nevlastního dítěte do své péče. Dá se předpokládat, že každý pár, kterému se nedaří počít vlastní dítě může na sebe klást mnoho otázek: „Proč se toto děje zrovna nám?“, „Nebude jednodušší pro nás oba změnit partnera?“ apod.

Je jasné, že musí být velmi těžké přijmout fakt, že nikdy nebudeme mít vlastní dítě. Každý z páru může tuto životní situaci prožívat odlišně. Neschopnost zplodit dítě není stejnou zátěží pro ženu jako pro muže. Ženu to znehodnocuje v její potenciální mateřské roli a není u ní uspokojena pečovatelská a citová potřeba. U muže je převládající pocit selhání v ploditelské roli, která je jedním ze znaků mužství. [25] Samozřejmě dítě může osvojit i samostatná osoba, která se rozhoduje sama za sebe. Určitě je důležité to celé probrat i s rodinou. Je to obrovský krok, který je rozhodnutím pro celý život.

7.2 Podání žádosti

Pokud se budoucí rodiče rozhodnou osvojit si dítě, musí se vydat na sociální odbor úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen OÚ) v místě jejich trvalého bydliště (v případě manželů v místě trvalého bydliště jednoho z nich, optimálně tam, kde se fakticky zdržují). Z obrázku 7.1 je vidět, že podání žádosti je první formální krok v procesu osvojování, který musí budoucí rodiče udělat. Na OÚ by je sociální pracovnice z oddělení sociálně - právní ochrany dětí měla seznámit s dalším úředním postupem a

dát jim formulář: Žádost o zařazení do evidence žadatelů.

7.3 Posuzování žadatelů obecním úřadem s rozšířenou působností

Při podání žádosti na OÚ by žadatelé měli doložit doklad o státním občanství nebo povolení k trvalému pobytu na území České republiky nebo o hlášení pobytu na území České republiky nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravující pobyt cizinců na území ČR. Dále také musí doložit údaje o ekonomických a sociálních poměrech. Podle zákona o sociálně - právní ochraně dětí by žadatelé měli k žádosti připojit písemný souhlas, že je OSPOD oprávněn o nich zjišťovat důležité údaje pro zprostředkování osvojení. Žadatelé též přikládají souhlas s tím, že se zúčastní přípravy k přijetí dítěti do rodiny. Mělo by být zde zařazeno i písemné vyjádření žadatele, zda souhlasí s tím, aby byl zařazen také do evidence úřadu pro zprostředkování osvojení dítěte z ciziny, nebo zda žádá výlučně o osvojení dítěte z ciziny. Na obrázku 7.1 vidíme, že druhým krokem je pro žadatele sociální šetření. Toto šetření přichází do domácnosti žadatelů udělat sociální pracovníce z OSPOD, která má na starost náhradní rodinnou péči.

Sociální pracovníce založí žadatelům spis, do kterého vkládá všechny dokumenty výše zmíněné, které se týkají jejich žádosti. Dále pracovníce přiloží výpis z rejstříku trestů žadatelů a jejich zdravotní dokumentaci. Pokud je spis kompletní, přiloží k němu sociální pracovníce své vyjádření na žadatele a odešle spis na krajský úřad. [24]

7.4 Posuzování žadatelů krajským úřadem

Dle zákona o sociálně - právní ochraně dětí § 27 je pro účely zprostředkování osvojení nutné u žadatelů posoudit jejich:

- zdravotní stav,
- psychický stav,
- charakteristiku osobnosti,
- motivaci, která vedla k žádosti o osvojení,
- stabilitu manželského vztahu a rodinného prostředí,
- sociální prostředí (bydlení, etnické, náboženské a kulturní prostředí).

Při posuzování je důležité, aby zdravotní ani psychický stav žadatele z hlediska duševního, tělesného a smyslového nebránil dlouhodobé péči o dítě.

Krajský úřad žadatele zařadí do přípravných kurzů na přijetí dítěte do rodiny. Tyto kurzy bývají většinou několikadenní. Jejich součástí je řešení reálných otázek, které se týkají přijetí dítěte do rodiny (jeho potřeby apod.). Dále je zde možnost se setkat s odborníky, kteří by měli být schopni zodpovědět případné dotazy budoucích náhradních rodičů, ale také je seznámit třeba s tím, jaké děti přichází do adopčního procesu. Také zde většinou bývají osvojitelé a pěstouni, kteří již tímto procesem prošli a o dítě již pečují a jsou ochotni se podělit o své zkušenosti. [26]

Je nutno říci, že každý krajský úřad v České republice má přípravné kurzy mírně odlišné v obsahu i ve způsobu provedení. Žadatelé by si během tohoto kurzu měli ujasnit představy o tom, jaké dítě mohou do své péče přijmout. Je nutné zvážit, zda chtějí přijmout jedno dítě nebo třeba sourozence, jakého věku a pohlaví. Zda jsou ochotni přijmout pouze dítě majoritního etnika, nebo i třeba dítě jiného etnika, či jiné země původu. Také je nutné, aby se žadatelé rozhodli, zda by mohli přijmout dítě, jehož matka byla závislá např. na alkoholu nebo drogách. Často bývá na přípravném kurzu přítomen i pediatr, který by měl žadatelům poskytnout informace z praxe, jak se takové dítě projevuje a jaké jsou jeho specifické potřeby.

7.5 Zařazení do evidence žadatelů

Na základě odborného posouzení vydá krajský úřad rozhodnutí o zařazení nebo nezařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči. Jedná se o správní rozhodnutí, takže pokud žadatelé nebyli zařazeni mají možnost podat proti rozhodnutí odvolání. Pokud by krajský úřad našel závažné důvody, které by bránily zprostředkování náhradní rodinné péče, může žadatele vyloučit ještě před odborným posouzením. Z grafu 7.1 je zřejmé, že zařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči je pro žadatele posledním krokem. Dále už jen musí čekat, než budou vybráni jako vhodní rodiče pro některé z dětí.

7.6 Výběr osvojitelské rodiny pro konkrétní dítě

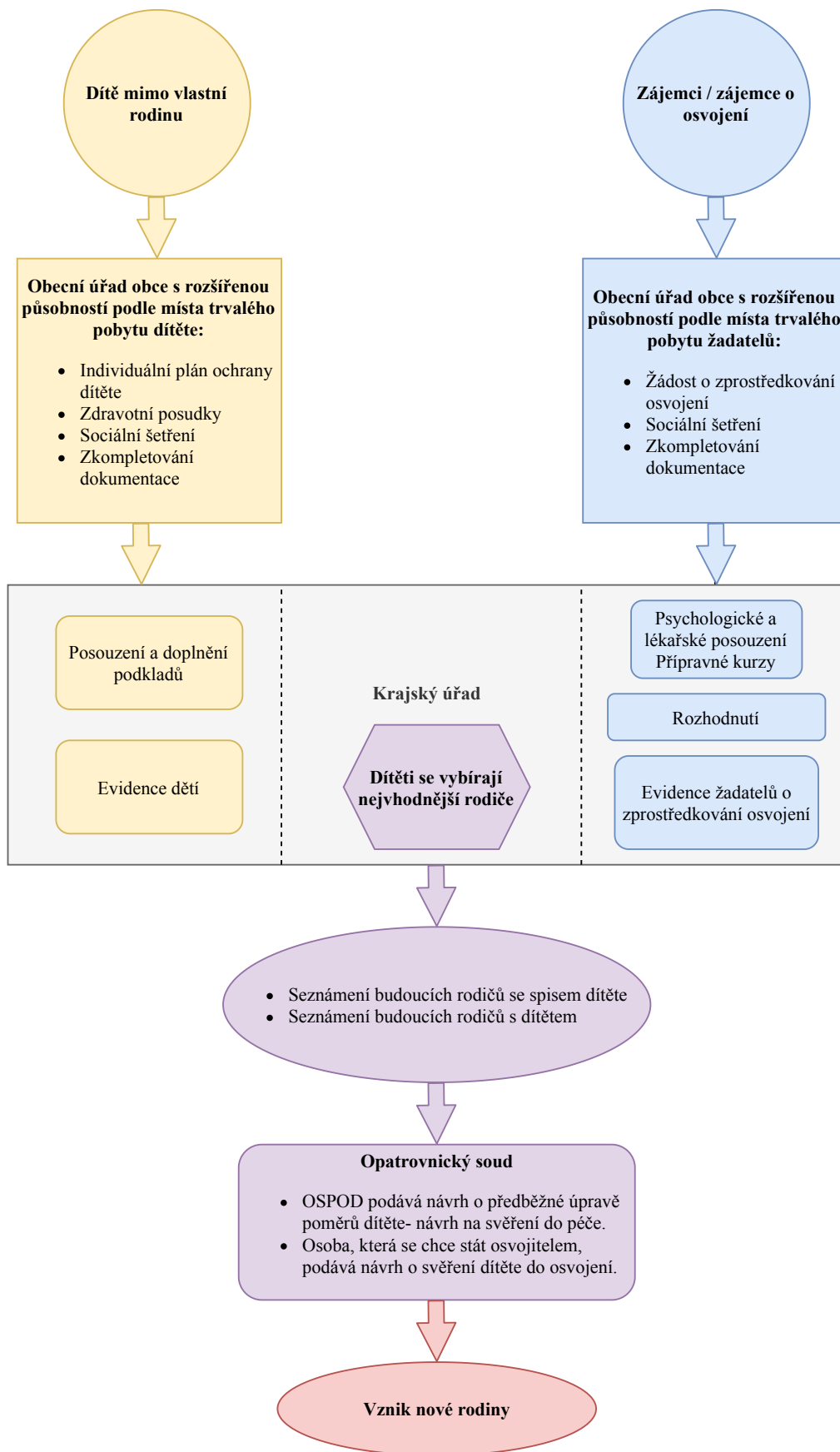
Na obrázku 7.1 je vidět, že prvním společným krokem, který se týká dítěte i žadatelů je výběr nejvhodnějších rodičů pro konkrétní dítě. Dítěti vhodné rodiče vybírají pracovníci z krajského úřadu. Tito pracovníci vedou evidenci dětí vhodných k osvojení a evidenci prověřených žadatelů o osvojení.

Při výběru náhradní rodiny pro dítě je důležitá právní situace dítěte a také jeho potřeby, které by měli budoucí osvojitelé být schopni naplnit. Požadavkem je, aby náhradní rodiče dokázali přijmout dítě právě takové, jaké je. Tím se myslí, přijmout ho se všemi jeho radostmi, ale i starostmi, se všemi jeho přednostmi, ale také riziky ve vývoji spojené s jeho psychickým nebo fyzickým zdravím. Také ho přijmout s jeho

minulostí, jeho osobní a rodinnou anamnézou, nebo s následky, které na něm zanechalo ústavní zařízení nebo pobyt v nefungující rodině. [27]

Je nutné si uvědomit, že dítě není nepopsaný list papíru, který čeká, až se na něm podepíše vlivy okolního prostředí. Dítě do náhradní rodiny přichází s předem daným genetickým vybavením. Genetika také určuje vzhled dítěte (barva očí, vlasů), jeho inteligenci, temperament a osobní vlastnosti. [5] Pokud je to možné pracovníci krajského úřadu se snaží náhradním rodičům vybrat dítě, které je jim vzhledově podobné. Často od náhradních rodičů slyším, že se jim jejich děťátko opravdu podobá, buď náhradní mamince, nebo tatínkovi.

Po celou dobu procesu probíhá komunikace s biologickou rodinou dítěte.

Obrázek 7.1: Zprostředkování osvojení. Data získána z [24]

8. Období očekávání, připravenost na přijetí dítěte

8.1 Očekávání hovoru

Období, kdy už jsou budoucí náhradní rodiče schváleni a zařazeni v evidenci žadatelů o osvojení, čekající na dítě, může být různě dlouhé a náročné. Doba čekání na dítě je rozdílně dlouhá hlavně z důvodu požadavků náhradních rodičů na to, jaké dítě chtějí přijmout. Jak už jsem zmínila výše, je důležité, aby si budoucí rodiče rozmysleli, jaké dítě jsou ochotni přijmout. Určitě by takové rozhodnutí neměli dělat pod tlakem. Není ale rozumné slevovat z přiměřených nároků jen proto, aby se jejich doba čekání na dítě zkrátila. Po nějaké době by se mohlo toto rozhodnutí ukázat jako neuvážené a zbrklé a mohlo by ohrozit svazek mezi rodiči a dítětem. Z praxe je vidět, že žadatelé, kteří jsou ochotni přijmout např. dítě jiného etnika, neprávě volné a například od matky s nějakým typem závislosti, ho získají mnohem dříve, než žadatelé, kteří mají striktnější požadavky, např. chtějí přijmout holčičku, která bude právně volná, majoritního etnika a od „zdravé matky“.

V tomto období, kdy již žadatelé mají splněné všechny požadavky k osvojení by si měli odpočinout. Přeci jen je za nimi dlouhý a mnohdy náročný proces. Je doporučováno se připravovat na budoucí roli rodiče, ale také se věnovat sobě samému, partnerovi, rodině a přátelům. Dobu, ve které očekávají, jak se mezi žadateli říká „kouzelný telefon“ by si měli co nejvíce zpříjemnit. Čekání na tento telefon bývá často pro žadatele nekonečné, ale když zazvoní, stejně je to pro ně velké překvapení. Tento hovor může z krajského úřadu zazvonit kdykoliv a obsahuje většinou velmi stručný popis toho, jaké dítě bylo žadatelům vytipováno a zda se chtějí seznámit s jeho spisem. Pokud mají žadatelé zájem, domluví si s pracovníci schůzku na krajském úřadě. [6]

8.2 Seznámení s dokumentací dítěte

Na sjednané schůzce pracovník krajského úřadu představí žadatelům spis dítěte, které jim bylo vybráno. Tento spis by měl obsahovat:

- osobní údaje dítěte,
- doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území ČR,
- údaje o sociálních poměrech dítěte, jeho rodičů, sourozenců a popřípadě prarodičů,

- doklad o tom, že dítě splňuje podmínky pro osvojení dle zvláštního právního předpisu,
- pokud bylo vydáno, tak rozhodnutí příslušných orgánů o výchově dítěte,
- zprávu o zdravotním stavu a vývoji dítěte.

Může se stát, že některé tyto údaje ve spisu nenajdeme. Důvodem je způsob přechodu dítěte do náhradní rodinné péče. Stává se tak nejčastěji u dětí, které přichází do této formy péče z babyboxu. U těchto dětí často některé údaje chybí.

8.3 Navazování prvního kontaktu s dítětem

Pokud se žadatelé po prohlédnutí spisu dítěte rozhodnou, že se s ním chtějí setkat, je jim zajištěna krajským úřadem první návštěva. Nejčastěji jsou osvojovány, jak jsem již zmínila výše, děti do věku dvou let, které jsou umístěny buď v nějakém ústavním zařízení nebo v pěstounské péči na přechodnou dobu. Seznámení a přebírání dítěte může být podle jeho dočasného místa umístění rozdílné. Také záleží na věku dítěte. Čím je mladší, tím je pro něj přechod a změna snazší.

Pokud je umístěné v nějakém z ústavních zařízení, je vhodné si připravit na pracovníky zařízení otázky, které žadatele ohledně dítěte zajímají. Přece jen oni jsou ti, kteří se o dítě starají a znají ho zatím nejlépe. Čím více informací od těchto osob náhradní rodiče zjistí, tím bude pro ně snazší dítěti porozumět a budou lépe připraveni na jeho příchod do rodiny.

Navazování kontaktu s dítětem, které je svěřeno v péči pěstounů na přechodnou dobu, bude trochu rozdílné od přebírání dítěte z ústavního zařízení. Dítě v PPPD má díky individuální péči pěstouna pravidelně uspokojovány všechny své potřeby. Takové dítě je ušetřeno psychického strádání, které mívají děti umístěné v ústavní péči. Dítě, které se vyhlo takovému zařízení, bude mít lehčí start do života. Takové dítě bude pravděpodobně ve svém životě důvěřivější vůči okolnímu světu a bude schopné utvářet hlubší vztahy. Nepíší, že tomu tak nemůže být i u dítěte, které pobývalo v ústavním zařízení, ale pravděpodobnost je několikanásobně vyšší u dítěte, které takovým zařízením neprošlo. Jelikož dítě z PPPD zvládá navazovat hlubší vztahy, bude pro něj i náročnější opustit rodinu pěstounů, na kterou je zvyklé. Není třeba mít z toho obavy, ale je nutné nechat proces předávání probíhat pozvolna a hlavně citlivě. Pěstounky na přechodnou dobu jsou poučeny, jak takové předání má postupovat. Pěstouni dítě s novými rodiči seznámí, postupně jim vysvětlí individuální péči o dítě, na kterou je zvyklé. Při zvyšování četnosti návštěv se dítě pomalu začne na náhradní rodiče napojoovat. Od náhradních rodičů vím, že z jejich zkušenosti jsou s pěstounky na přechodnou dobu velmi laskavé ženy, které jim se vším poradily a udržují s nimi nadále kontakt,

i když už je dítě v péči osvojitelů. Některé rodiny pak pěstounky zvou například na narozeninové oslavy dítěte nebo na návštěvu. [6]

At jde dítě k náhradním rodičům z jakéhokoli prostředí, je nutné mu jeho přechod co nejvíce usnadnit. I když si náhradní rodiče představují péči o dítě třeba jinak, než jak bylo o něj pečováno v nějakém zařízení nebo u přechodných pěstounů, je potřeba zachovat alespoň několik prvních dnů stejné rituály a režim na které dítě bylo zvyklé. Doporučuje se používat stejné oblečení, povlečení a složení umělého mléka. Tímto by se měla adaptace dítěte na nové prostředí usnadnit. [12]

Pro náhradní rodiče je první setkání s dítětem emočně silným okamžikem. Páry, které počaly své dítě přirozenou cestou, většinou uvádí za nejkrásnější zážitek svého života porod. U náhradních rodičů tím nejkrásnějším okamžikem bývá první společné setkání s dítětem a pak několik prvních společných dní. [28]

Po vyřešení všech právních záležitostí (žádost o svěřeni dítěte do péče před osvojením, následně žádost o svěřeni dítěte do osvojení), které často trvají několik měsíců, vzniká nová rodina. Vznik nové rodiny je výsledkem celého procesu osvojení, jak můžeme vidět také z grafu 7.1.

Část II

Praktická část

9. Výzkum

9.1 Cíl výzkumu

Výzkumná část bakalářské práce se zaměřuje na to, jak na proces osvojování dítěte pohlíží adoptivní rodiče, kteří tímto procesem již prošli, nebo jím právě procházejí. Jak jej prožívali, s jakými kroky tohoto procesu byli spokojeni anebo naopak nebyli. Dalším mým cílem bylo zjistit, jaké problémy jsou s procesem osvojení spojeny.

9.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Rozhovor jsem prováděla s náhradními rodiči, kteří si osvojili dítě v České republice před méně než třemi roky. Většina rozhovorů probíhala s maminkami, ale některých se zúčastnili i tatínkové. Jelikož se proces osvojení v každém kraji mírně liší, snažila jsem se sehnat zastoupení rodičů z co nejvíce krajů České republiky. Rozhovory jsem dělala s osvojiteli z osmi krajů České republiky: Středočeský, Ústecký, Pardubický, Olomoucký, Plzeňský, Praha, Karlovarský a Královéhradecký.

Respondenty jsem sháněla nejdříve přes přátele a známé, ale poté mi jedna náhradní maminka doporučila skupinu na jedné sociální síti, kde jsou adoptivní rodiče. Zde jsem vznesla dotaz, zda by mi někteří z náhradních rodičů neposkytli rozhovor o jejich procesu osvojení. Ozvala se mi jich spousta.

Celkem jsem rozhovor udělala s deseti respondenty z osmi krajů České republiky. Sběr dat probíhal od května do října roku 2020. Devět z deseti respondentů osvojovalo své první dítě. Jedna rodina osvojovala už dítě druhé. U této rodiny budu mluvit převážně o druhém procesu, aby to splňovalo mou podmínku, že tento proces proběhl před méně jak třemi lety. V rámci zachování anonymity jsem se rozhodla respondenty označit čísla dle tabulky 9.1

Tabulka 9.1: Kraje

Označení	Kraj	Pohlaví dítěte
OS1	Královéhradecký	dívka
OS2	Karlovarský	chlapec
OS3	Pardubický	dvojčata (chlapci)
OS4	Praha	dívka
OS5	Plzeňský	chlapec
OS6	Ústecký	chlapec
OS7	Olomoucký	chlapec
OS8	Pardubický	dvě dívky
OS9	Ústecký	dívka
OS10	Středočeský	chlapec

9.3 Metoda výzkumu

Pro sběr dat jsem využila metodu polostrukturovaného rozhovoru s využitím otevřených výzkumných otázek.

9.4 Výzkumné otázky

1. Proč jste se rozhodli pro osvojení dítěte?
2. Jak dlouho jste na dítě čekali? (od podání žádosti)
3. Měli jste nějaké speciální požadavky jaké by dítě mělo být?
4. Jaká je Vaše zkušenost s přípravou na adopci? Kde jste ji absolvovali a jak jste s ní byli spokojeni?
5. Jak staré dítě jste dostali?
6. Jak probíhalo Vaše první seznámení s dítětem?
7. Jak jste zvládali společné začátky, když k Vám dítě přišlo? Lišilo se to od Vašich představ?
8. Jak reagovala Vaše rodina a okolí na to, že jste si osvojili dítě?
9. Jak byste celkově zhodnotili proces, kterým jste prošli, než jste se dostali k dítěti?

9.5 Způsob provedení výzkumu

S některými z náhradních rodičů jsem rozhovor prováděla osobně a s ostatními hovorem přes mobilní telefon. Se čtyřmi z osvojitelů jsem se viděla osobně a se zbylými osvojiteli vzhledem ke vzdálenosti a rozšiřující se pandemii koronaviru jsem vedla rozhovor hovorem přes mobilní telefon. Všechny rozhovory s náhradními rodiči probíhaly v přátelském duchu. Data z rozhovorů jsem si zaznamenávala do mnou předem připravených formulářů podle výzkumných otázek a zároveň jsem si rozhovory se souhlasem respondentů nahrávala. Průměrná doba rozhovoru byla přibližně třicet minut. Všichni náhradní rodiče byli velmi milí a ochotní se podělit o svou zkušenost s osvojením jejich dítěte.

9.6 Výsledky výzkumu a jejich interpretace

9.6.1 Proč jste se rozhodli pro osvojení dítěte?

OS1: *Nedařilo se nám mít biologické dítě.*

OS2: *Nedařilo se nám počít dítě přirozenou cestou, ani IVF.*

OS3: *Nemohli jsme mít děti a IVF jsme podstupovat nechtěli.*

OS4: *Podle lékařů jsme nekompatibilní pár a nemůžeme mít děti.*

OS5: *Osm let jsme se snažili o vlastní dítě, podstoupili jsme i IVF, které se podařilo, ale těhotenství muselo být ukončeno v 6.měsíci, kvůli rozštěpu páteře. Dále jsme znovu zkoušeli IVF, ale špatně jsem snášela léky s ním spojené. Lékaři nenašli důvod, proč nemůžeme mít vlastní dítě, oba dva jsme podle nich zdraví.*

OS6: *Jelikož jsem prodělala onkologické onemocnění, můj zdravotní stav již nedovoluje přirozené početí.*

OS7: *Ze zdravotních důvodů nemůžeme mít děti.*

OS8: *Nedařilo se nám počít dítě přirozeně, ani za pomoci lékařů.*

OS9: *Tři roky jsme se snažili o miminko, ale nešlo to. Nevyšla ani asistovaná reprodukce. Poté přišlo i psychické vyčerpání.*

OS10: *Nedařilo se nám počít dítě přirozeně, ani za pomoci umělého oplodnění.*

Všichni respondenti se rozhodli k osvojení dítěte z téměř totožného důvodu. Nikomu z nich se nedařilo dítě počít přirozeně a ve většině případů se to nepodařilo ani za pomoci lékařů, metodou IVF. To znamená, že adopce dítěte byla vyjádřením jejich potřeby rodičovství, kterou nemohli uspokojit jinak.

9.6.2 Jak dlouho jste na dítě čekali? (od podání žádosti)

Doba čekání na dítě se u mých respondentů pohybovala od jedenácti měsíců do tří let. Průměrná čekací doba byla 25 měsíců, tedy dva roky a jeden měsíc. Směrodatná odchylka je přibližně 9,27 měsíců. Všichni mí respondenti žádali o dítě majoritního etnika, proto nedokáží posoudit, zda by se doba čekání na dítě jiného etnika zkrátila, a pokud ano, tak o jak dlouhou dobu. Je to ale velmi pravděpodobné. O dítě stejného etnika žádali nejspíš proto, aby jim bylo co nejpodobnější a mohlo co nejvíce nahradit jejich potomka, kterého nemohli sami zplodit. Přesto, že všichni žádali o dítě majoritního etnika, jednomu z párů byla nabídnuta dvojčata, která byla etnika minoritního. Přesto si tento pár dvojčata osvojil. V tabulce 9.2 jsem graficky znázornila, jaké pohlaví dítěte osvojitelé získali, jak dlouho na dítě čekali a zároveň, jak staré dítě dostali. Všem osvojitelům nezáleželo na pohlaví dítěte, byli ochotni přijmout jak chlapce, tak dívku.

9.6.3 Měli jste nějaké speciální požadavky jaké by dítě mělo být?

Na tuto otázku všichni z mých respondentů odpověděli, že žádali o dítě majoritního etnika, případně o dítě, které nebude mít výrazné rysy jiného etnika. U dětí, které se přebírají přímo z porodnice nemusí být majoritní etnikum jednoznačně jasné (zejména u dětí z babyboxu, kde není známý ani jeden rodič dítěte). Jednotným požadavkem všech respondentů bylo také zdravé dítě, případně dítě pouze s lehkým zdravotním omezením (např. alergie, astma, dioptrické brýle). Což se ale v raném věku dítěte nepozná. Co se týká věku dětí, tak všichni respondenti žádali maximálně do roka a půl věku dítěte. Opět je to pravděpodobně proto, aby jejich rodičovství fungovalo co nejpodobněji variantě s vlastním dítětem. Jedni žadatelé měli v požadavcích dítě do půl roka, troji žadatelé do jeden a půl roka dítěte a většina žadatelů si přála dítě do věku jednoho roku. To ukazuje téměř totéž, chtěli malé dítě, které si budou moct vychovat podle svého. Tyto požadavky byly u většiny žadatelů téměř totožné, nebo alespoň velice podobné. Požadavky, které byly v odpovědi odlišné jsem roztrídila do tabulky 9.3.

Dle tabulky 9.3 můžeme v prvním sloupci vidět, zda by náhradní rodiče byli ochotni přijmout dítě od drogově závislé matky, či ne. Ve druhém sloupci je uvedeno, kolik žadatelů by bylo ochotno přijmout dítě matky alkoholičky. V průběhu přípravy, kterou musí budoucí osvojitelé projít by jim měly být vysvětleny dopady na dítěte v případě drogové nebo alkoholové závislosti u matky. Z vyjádření některých mých respondentů je zřejmé, že jim to nebylo pořádně vysvětleno. Jedna z maminek dokonce uvedla, že nechtěli dítě od drogově závislé matky, protože takové dítě může mít následky na celý život, ale od matky alkoholičky by jim dítě nevadilo, protože do budoucna by takové dítě žádné následky mít nemělo. Z toho usuzuji, že jim opravdu toto téma na přípravných kurzech nebylo vysvětleno dostatečně, jelikož tato informace je nepravdivá.

V průběhu celého procesu mohou budoucí osvojitelé požadavky měnit kolikrát

Tabulka 9.2: Pohlaví dítěte, doba čekání na dítě a věk dítěte

Označení	Pohlaví dítěte	Doba čekání na dítě	Věk dítěte
OS1	dívka	1 rok	5 dní
OS2	chlapec	1 rok a 9 měsíců	9 měsíců
OS3	dvojčata (chlapci)	1 rok a 6 měsíců	9 měsíců
OS4	dívka	3 roky	7 dní
OS5	chlapec	11 měsíců	4,5 měsíce
OS6	chlapec	2 roky a 9 měsíců	5 měsíců
OS7	chlapec	necelé 3 roky	1 rok
OS8	dívka	2 roky (od druhé přípravy)	6 denní
OS9	dívka	2 roky	2,5 měsíce
OS10	chlapec	3 roky	7 měsíců

Tabulka 9.3: Specifické požadavky

	drogy	alkohol	neprávně volné dítě	dítě z babyboxu
OS1	ne	ne	ano	ano
OS2	ano	ne	ano	ne
OS3	ano	ne	ano	ano
OS4	ne	ne	ano	ano
OS5	ano	ano	ano	ne
OS6	ne	ne	ano	ne
OS7	ne	ne	ne	ano
OS8	ano	ano	ano	ano
OS9	ne	ano	ne	ne
OS10	ano	ne	ano	ne

chtějí. Ohledně drogové závislosti byla polovina respondentů ochotna přijmout dítě od takto závislé matky a polovina ne. Důvody pro toto rozhodnutí jsou různé. Někteří se dopadů na dítě báli, proto se rozhodli, že takto zatížené dítě přijmout nechtějí, jiní se též báli, ale kvůli zvýšení šance na dřívější přijetí dítěte tuto obavu upozadili a rozhodli se případně přijmout i takto zatížené dítě. Dost možné je i to, že si mysleli, že důležitější bude výchova a že prenatální vystavení nějaké psychoaktivní látky nebude mít na dítě žádný dopad, což není pravda, ale oni to nemuseli vědět.

Pro vývoj plodu v prenatálním období mohou být tzv. „nelegální drogy“ i společensky tolerovaná droga alkohol velmi nebezpečné. Alkohol na vývoj plodu působí toxicky. U plodu může alkohol způsobit fetální alkoholový syndrom (FAS), který se projevuje např. zúženými očními štěrbinami, mentální retardací, srdečními defekty nebo často růstovou retardací. Není známo, jaké množství alkoholu způsobí takové poškození plodu. [29] Proto je pro budoucí osvojitele těžké se rozhodnout, zda by případně byli schopni přijmout i takové dítě. Co se týká závislosti na alkoholu u biologické matky dítěte, většina respondentů uvedla, že by takové dítě nebyli schopni přijmout. U třech respondentů se objevila odpověď, že alkoholová závislost biologické matky dítěte jim nevádí, ale z těchto tří ještě jedni uvedli, že alkohol ano, ale bez FAS u dítěte (to ovšem může být problém u novorozence či kojence poznat)

Neprávně volné dítě bylo ochotno přijmout 8 z 10 dotázaných osvojitelů. U dvou, kteří uvedli, že neprávně volné dítě přijmout nechtějí byla důvodem obava z případného odebrání dítěte. To může nastat v takovém případě, že si své rozhodnutí dát dítě k osvojení biologická matka rozmyslí ve státě tolerované lhůtě a dítě ji bude vráceno.

Dítě z babyboxu polovina respondentů chtěla přijmout a polovina ne. Nejčastějším důvodem, proč budoucí rodiče takové dítě přijmout nechtěli bylo, že by dítě v budoucnu nemělo možnost najít svůj původ a náhradní rodiče by mu tak neměli možnost v tomto ohledu pomoci a pro některé děti by to mohla být obrovská zátěž. Jedni z osvojitelů uvedli, že chtěli, aby byl alespoň jeden rodič známý a aby to byla nějaká maminka, která se dostala do situace, ve které si nemůže dítě nechat, ale aby to nebyl někdo,

kdo se dítěte anonymně vzdá a odloží ho do babyboxu. U dítěte, které je odloženo do babyboxu není známo, jaký byl jeho prenatální vývoj a jaké má dědičné dispozice.

9.6.4 Jaká je Vaše zkušenost s přípravou na adopci? Kde jste ji absolvovali a jak jste s ní byli spokojeni?

OS1: *Přípravu jsme absolvovali v Hradci, bylo to fajn. Byli jsme spokojeni. Probírala se tam i zajímavá témata, například to, co si neseme z dětství my, co naši rodiče nezvládli třeba úplně dobře a tak.*

OS2: *Na přípravece byli prima lektori. Měli jsme tu přípravu v systému PRIDE, přes organizaci Dobrá rodina. Celá příprava trvala čtyři víkendy, sobotu i neděli. Po prvním víkendu jsme to ale málem vzdali. Vyděsilo nás, co všechno můžou mít děti, které odchází do pěstounské péče. Jelikož se tato příprava dělá společně i s žadateli o pěstounství, přitom děti do pěstounské péče odchází většinou více raněné než děti do adopce. To nás dost vyděsilo. Celá příprava byla dost emotivní. Byl to poměrně záhul. Byli jsme rádi, když to skončilo. Ale z poznatků, které jsme tam získali jsme čerpali i po převzetí syna.*

OS3: *S přípravou jsme moc spokojení nebyli, bylo to pro nás moc informací najednou. Raději jsme poté sami dobrovolně chodili na kluby adoptivních rodičů, které pořádala organizace Dobrá rodina.*

OS4: *V průběhu, kdy jsme podávali žádost na OSPOD o osvojení jsem nám našla doprovodnou organizaci NATAMA. Kurzy jsme tedy absolvovali u nich. Měli jsme velmi dobré zkušenosti, připravili nás na všechno, co by nás mohlo potkat. Byl to dril, ale všechno bylo v pořádku.*

OS5: *My jsme ji absolvovali v Domažlicích. Bylo to časově náročný. Tři víkendy sobota i neděle. Bylo to náročné chodit od pondělí do pátku do práce a pak celé víkendy sedět na kurzech. Nicméně si myslím, že velkým přínosem byli lektori z praxe, kteří nás postavili před hotovou věc, jak to chodí v praxi. Co si myslím, že vůbec nebylo přínosem byl jeden víkend s psychologkou. Poté nás vzali za dětičkami do dětského centra, kde nám také říkali, jaké děti do adopce odchází a tak.*

OS6: *Příprava byla fajn. Příklady tedy byly spíše pro pěstounské rodiny, do kterých odchází více zatížené děti, ale dozvěděli jsme se spoustu zajímavých informací. Přítomní tam byli i přechodní pěstouni a dětské lékařka, což bylo zajímavé a přínosné.*

OS7: *Příprava byla úžasná. S tou partou se kterou jsme tam byli jsme si sedli.*

OS8: *Jsmo z Pardubického kraje. V době, když jsme ještě neměli děti nám ty přípravy přišly fajn, byly obsáhlý a zajímavý. V době, kdy jsme dítě měli doma jsem to*

přehodnotila. Spoustu věcí jsem si sama načetla, o psychologii dětí v náhradní rodinné péči, o psychické deprivaci dětí, o dětech z ústavu. Tyhle děti jsou hodně zraněný. Jak vést tu výchovu, jestli to dítě potřebuje kontakt s biologickou rodinou. Byla jsem nucena si informace dohledávat sama. Čím jsme dál od příprav tím víc zjišťuju jak ty přípravy byly na nic. Spousta těch věcí byla špatně, občas se ukázala část která byla dobře. Řekli nám třeba, že děti které jsou do roka v ústavu není problém, že dítě se v tomto věku po příchodu domů k vám přilne, dosytí se a bude vše v pořádku. No je to obrovský nesmysl. Jako rodiči jsem pak zjišťovala, že mi ty informace neslouží. I vidím v okolí adoptivní rodiny, které to přehodnocení neudělali, tak v tom hodně plavou. Spousta věcí tam byla zkreslená, nedotažená a spousta věcí nezaznělo. My jsme neměli formát PRIDE, tam si myslím, že tyto přípravy dávají více. U normálních příprav jsou tam často lidi, kteří to nežijou, nikdy nežili.

OS9: *Byli jsme moc spokojení, hodně. Bylo to dlouhý, ale hodně nám to dalo. Je pravda, že nás hodně strašili, ale říkali nám, že je potřeba nám to říct, i když se to děje hodně málo. Líbilo se nám, že nám řekli, co znamená když je matka drogově závislá nebo alkoholička. Předtím, když jsme měli do papírů vyplnit, jaké dítě chceme přijmout jsme netušili co to pro takový dítě znamená.*

OS10: *Přípravy byly lepší než jsme čekali. S čím jsme byli ale nespokojení byly psychotesty. Byly tam velmi intimní otázky. Například otázky, jak často spolu s manželem spíme a podobně. Přijde mi, že tohle je věc mezi mnou a manželem. S psychologou, která nás posuzovala jsme nebyli spokojení, vyptávala se na velmi intimní věci.*

Názory na přípravné kurzy pro budoucí osvojitele se lišily. Pro některé z osvojitelů byly přínosné a pro některé méně. Hodně z nich zmínilo, že to bylo velmi náročné a dlouhé. Někteří poznatky které získali při kurzech využili i po příchodu dítěte do rodiny, jiní je nevyužili a byli nuceni si dohledat spousty věcí sami. Většinou nebyli uchazeči spokojeni s tím, že to bylo moc informací najednou.

Někteří z uchazečů by bývali ocenili kdyby byli lektoři více z praxe a seznamovali je se skutečnými příběhy, než aby vykládali teorii. Myslím si, že pro zvládnutí příchodu dítěte do rodiny je opravdu pro náhradní rodiče důležitější si poslechnout zkušenosti jiných náhradních rodičů a lektorů, kteří tuto situaci zažili a seznámit se s tím, jaké to vlastně asi bude, než poslouchat teoretické informace od lektorů, kteří mnohdy o praxi netuší nic.

Také by náhradní rodiče ocenili, kdyby přípravy neprobíhaly společně s žadateli o pěstounskou péči, jelikož potřeby dětí které odchází do adopce jsou odlišné od potřeb dětí, které odchází do pěstounské péče. K tomu se též přikláním, rozdílů potřeb u těchto dvou skupin dětí jsou zřejmé. Do pěstounské péče odchází často děti staršího

věku a mnohdy mající za sebou několik smutných životních zkušeností. Mohou to být negativní zkušenosti z původní rodiny nebo také třeba z ústavního zařízení. Často jsou to děti odmítané, opuštěné, zdravotně postižené nebo jiného etnika. U těchto dětí se také projevují následky zanedbávání, týraní nebo zneužívání. Do adopce většinou odchází malé děti, do dvou let věku. Jak je jasné i z mého výzkumu, že žadatelé o adopci nejčastěji chtějí co nejmladší dítě. Z toho plyne, že takové dítě pravděpodobně bude mít za sebou méně smutných zkušeností než dítě, které je staršího věku, žilo nějaký čas ve své biologické rodině ze které muselo být odebráno například z důvodu týraní a poté pobývalo v ústavním zařízení. Děti přicházející do pěstounské péče mívají často příznaky psychické deprivace. Myslím si, že příznaky psychické deprivace můžeme nalézt i u některých dětí, které jdou do adopce, převážně pokud pobývali nějaký čas v ústavním zařízení. Často jsou v dnešní době děti v útlém věku čekající na právní volnost a osvojení umístěny do pěstounské péče na přechodnou dobu. Myslím si, že je to pro takto malé děti ideální způsob jak snížit riziko vzniku psychické deprivace u dítěte. O dítě se stará jedna osoba, která mu může uspokojit jeho individuální potřeby. Hůře se pak tyto potřeby uspokojují v ústavním zařízení, kde dítě nemá k sobě osobu, která by se starala pouze o něj a mohla mu poskytnout dostatečnou individuální péči. Samozřejmě nejideálnějším způsobem by bylo kdyby dítě mohlo odejít k náhradním rodičům již z porodnice, pokud je to možné, a riziko vzniku psychické deprivace by se tak dle mého názoru o hodně snížilo. Myslím si tedy, že by bylo vhodné přípravné kurzy rozdělit na kurzy pro žadatele o osvojení a zvlášť kurzy pro žadatele o pěstounskou péči. Témata, zkušenosti a poskytované informace by se nějakým procentem určitě lišily.

Někteří z uchazečů nebyli spokojeni s psychologickými testy. Prý obsahovaly někdy i velmi intimní otázky. Ptala jsem se i ostatních uchazečů, zda měli v psychologickém testu velmi intimní otázky (např. Jak často spolu s manželem spíte?) a většina z nich odpověděla, že tyto otázky jejich test neobsahoval. Z toho lze usoudit, že i psychologické testy nejsou jednotné pro všechny uchazeče o osvojení a vzájemně se liší. Přípravy se od sebe celkově navzájem hodně odlišují, není jednotný systém těchto příprav, proto i odpovědi jednotlivých osvojitelů jsou velmi různorodé, pozitivní i negativní. Dle mého názoru by se měly přípravy sjednotit a nastavit tak, aby náhradní rodiče co nejlépe připravili na příchod dítěte do rodiny.

9.6.5 Jak staré dítě jste dostali?

Dle tabulky 9.2 nejkratší dobu čekali osvojitelé z Plzeňského kraje a to jedenáct měsíců. U dalších osvojitelů to bylo od jednoho až po tři roky. Dle mého názoru je čekací doba tři roky na dítě opravdu velmi dlouhá. Nejčastějšími překážkami, které vše zpožďují je podle osvojitelů špatná komunikace mezi úřady a dlouhé čekací lhůty na přípravu. Nejdelsí etapou prý je doba, než žadatele schválí a zařadí do evidence žadatelů o NRP.

Nejmladší dítě dostali manželé z Královéhradeckého kraje a to v pěti dnech dítěte. Nejstarší dítě dostali manželé z Olomouckého kraje a to chlapce ve věku jednoho roku. Průměrný věk dítěte mých respondentů byl 151 dní, tedy téměř pět měsíců. Směrodatná odchylka je přibližně 122. Jelikož je směrodatná odchylka vysoká, tak nám zhruba vypovídá o tom, že rodiče dostali buď dítě ve věku několika dní nebo naopak až vyšších měsících.

Dovolím si citovat jednu mou respondentku: „I když biologická maminka avizovala již před porodem, že dítě dá k adopci, přišla ke všem soudům k jakým byla pozvána, přesto syn odešel do pěstounské péče na přechodnou dobu a k nám se dostal až ve svých devíti měsících“ Z této zkušenosti lze usoudit, že vše v našem právním systému nefunguje, jak by mělo. Pokud biologická matka spolupracuje, je to velká naděje pro dítě, že by se mohlo do náhradní rodiny dostat co nejdříve. Je smutné, že to zbrzdí systém. Pro dítě jsou první měsíce života velice důležité. Dítě je hned po porodu zatíženo „ztrátou“ biologické matky a proto by se do své náhradní rodiny mělo dostat v co nejkratší době.

9.6.6 Jak probíhalo Vaše první seznámení s dítětem?

OS1: *Nejdříve nám volali, že se někde narodilo nějaké dítě a že možná budeme zařazeni do výběru. My jsme si říkali, že to jsme tam asi jen do počtu a moc jsme s tím nepočítali. Poté nám v půl čtvrté napsali sms, že ještě pořád jednají. Po další hodině nám zavolali, že nás vybrali jako nejvhodnější žadatele a zda máme zájem. Samozřejmě jsme zájem měli. Poté jsme byli seznámeni na kraji se spisem, kam to máme hodinu cesty, měli jsme tam být v půl osmé ráno, ale stejně už jsme toho moc nenaspali. A pak jsme jeli do porodnice v Jičíně, ta jsme malou poprvé viděli a já jsem tam rovnou zůstala s ní. No a poté jsme si ji na předběžné opatření vzali domu.*

OS2: *Nejdříve jsme se jeli podívat v pátek na spis a v pondělí jsme jeli podívat na syna. Syn byl v pěstounské péči na přechodnou dobu. Paní pěstounka byla zkušená a velmi vstřícná.*

OS3: *Jeli jsme se s klukama a s pěstounkou seznámit na OSPOD. Jela s námi i pracovníce z doprovázející organizace a jsme rádi, protože nám první společné chvíle fotografovala. Nejdříve jsme si povídali s pěstounkou a pak se nás zeptala, zda je chceme vidět. My jsme řekli, že samozřejmě chceme. Vyšli jsme ven a já jsem hned řekla: Kluci vy jste krásní. A už to bylo jasné. Pak jsme si s klukama hráli, i jsem je přebalila. Chtěli po nás ať se hned rozhodneme, ale my jsme řekli, že se chceme ještě rozhodnout. Poté jsme šli na oběd i s tou doprovůdkou a rozhodli jsme se, že každý té pracovníci řekneme v soukromí zda kluky chceme nebo ne. Pokud by jeden z nás řekl ne, tak bychom si je nevzali. Ale oba jsme řekli ano.*

Nechtěli jsme se navzájem ovlivnit.

- OS4:** *Volali nám ve středu, že se máme zastavit v Praze na úřadě a že nás seznámí se spisem. Ve spisu bylo, že biologická matka už má dvě další děti a otec nebyl uveden. Rovnou nám řekli, že se můžeme jet podívat do porodnice do Podolí. Seznámili jsme se s malou, mysleli jsme si, že ji umačkáme. Měli jsme ale zároveň i strach, když jsme drželi ten maličký uzlíček. Byl to ale nádherný pocit. Oba jsme brečeli a byli šťastní. Tam to bylo úplně jasné. Láska na první pohled.*
- OS5:** *Malý byl v pěstounské péči na přechodnou dobu. Snažili jsme se za ním často jezdit, najezdili jsme za ním tři tisíce kilometrů. Manželovi se už na sezení na kraji rozzářili oči a já jsem věděla, že ho prostě chce. Mně to trvalo déle, jak nám vše nevyházelo.*
- OS6:** *Nám volali v listopadu, za tři dny jsme jeli na kraj, tam jsme dostali informace ze složky, jak je to s jeho maminou, že otce neuvedla, ale řekla, jak zhruba vypadal. Říkali nám už do telefonu, že podle testů špatně slyší na jedno ouško, ale to se nakonec vůbec nepotvrdilo. Vlastně ten den, kdy nám řekli informace ze složky, tak jsme mohli jet hned k pěstounce. Ukázali nám i fotku a přišlo mi, že se na mě z té fotky dívá. U pěstounky jsme byli asi dvě hodiny a hned jsme volali na kraj, že si ho chceme vzít. Paní pěstounka byla úžasná, hrozně hodná. vítala nás mezi dveřma, hele podívej, přišli se na tebe podívat rodiče. Za další týden jsme podávali návrh na soud na předběžné opatření. Od prvního telefonu jsme si ho za tři týdny vezli domů.*
- OS7:** *Jeli jsme se podívat do Olomouce na spis a potom jsme se jeli podívat na něj. Kdybychom si ho odvezli první den, tak by se nic nestalo. Reagoval na nás úplně úžasně i přes to, že nám paní pěstounka říkala, že on moc k cizím lidem nechce.*
- OS8:** *Volali nám v podvečer, že mají jedno dítě z porodnice a že by potřebovali abychom se přijeli podívat na spis. Druhý den jsme se jeli podívat na spis a bylo vidět, jak jsou nervózní, protože měli dítě pět dní v porodnici, už ho potřebovali někam propustit a neměli kam. Doléhali na nás, ať se rychle rozhodneme, aby mohli podat návrh na soud. My jsme si to ještě chvíli promýšleli. Poté jsme jeli večer ještě do porodnice za malou. Šli jsme na oddělení šestinedělí a přivezli nám ukázat dceru na dvě hodiny a poté nám jí odvezli, protože jsme neměli ještě právo tam s ní zůstat. V tu chvíli jsme si až začali uvědomovat, že bude naše. U mě to naskočilo už automaticky, jak už máme starší dceru. Nemůžu asi říct, že to byla láska na první pohled, ale velmi rychle to tam naběhlo. bylo zvláštní, že nám ji odvezli a věděli jsme, že tam bude ještě přes noc a den sama v porodnici. Další den nám volali, že už si ji můžeme vzít domů.*

OS9: *Volali nám, že mají pro nás vybranou holčičku, že jí bylo 2,5 měsíce a zda chceme seznámit. Samozřejmě jsme chtěli, já jsem začala brečet. Jeli jsme se seznámit se spisem na kraj. Souhlasili jsme. Domluvili jsme se s pěstovnkou a začali jsme tam obden týden jezdit. No ale pak jsme zjistili, že i když jí bylo jen dva a půl měsíce, začala se hodně fixovat na pěstovnkou. Když jsem si ji chtěla pochovat, nebo manžel, tak měla hysterický záchvat a furt koukala, kde má pěstovnkou. Tak jsme se dohodli, že budeme jezdit za ní každý den a takto to bylo tři týdny. Pak už to bylo v pohodě, přivezli jsme si jí domů.*

OS10: *Ozvali se nám, že se máme dostavit na úřad a pozvali nás k projednání. Jezdili jsme na návštěvy k pěstovnce na přechodnou dobu. Během měsíce nám soudy vyhověli a měli jsme ho doma. Já jsem si nechala i od pěstovanky vypracovat manuál, jaké mléko, jakou kosmetiku pro něj pěstovanka používala, abychom mu nezměnili všechno naráz.*

První setkání s dítětem všichni respondenti popisovali jako velmi emotivní zážitek. Hodně z osvojitelů popisovalo, že jezdili k přechodným pěstovnkám, což považují za skvělé, že většina těchto dětí byla v přechodné pěstovnské péči a nebyly v ústavních zařízeních. Rozhodně nejlepším řešením by bylo, kdyby děti šly hned z porodnice k osvojitelům. Všichni respondenti mají osvojené dítě, které jim bylo nabídnuto jako první. Nikdo z nich žádné dítě neodmítl. Některá z náhradních maminek popisovala první setkání s dítětem jako lásku na první pohled a jiná, že jí to chvíli trvalo, ale ta láska k dítěti se rychle dostavila.

9.6.7 Jak jste zvládali společné začátky, když k Vám dítě přišlo? Lišilo se to od Vašich představ?

OS1: *My jsme si to moc nepředstavovali, protože když nás zařadili do evidence, tak nám řekli, že průměrná doba čekání na dítě je dva roky, takže jsme si řekli, že je čas. Byl to pak takový šok. Když nám zavolali, že mají pro nás tu holčičku, tak jsme ještě rychle večer jeli do Kauflandu nakoupit ty nezákladnější potřeby, protože všude jinde už měli zavřeno. Po seznámení s naší holčičkou já s ní zůstala v porodnici a manžel sháněl po kamarádech se kterými jsme byli předem domluvení, kdyby to náhodou přišlo, oblečení. No byl to šok, ale nakonec vše vyšlo moc dobře, že jsme si pro malou jeli na začátku prázdnin, tak u mě v práci měli tři měsíce na to zajít záskok, protože učím na vysoké škole a manžel je také učitel, takže jsme oba byli s ní doma. Ale všichni na nás byli ze začátku hrozně milí a nakonec se nám sešlo ještě více oblečení než jsme potřebovali.*

OS2: *No bylo to úplně strašný. My jsme byli s manželem hodně dlouho sami a žádost jsme podali až 10 let potom, co jsme se vzali. Byli jsme zvyklí už na nějaký svůj*

život. I když jsme miminko hodně chtěli, byla to obrovská změna. Myslím si, že jsem prožívala takový šestinedělí jako mají ženský po porodu. Byl to takový ten pocit, že teď už je všechno v háji, že se nikam nedostanu, nevyspala jsem se. Tak jak je to s miminem. Syn už byl velkej, měl hotový režim, takže to nejtěžší už za nás odřel někdo jinej. Malý hodně plakal, byla ta změna pro něj asi taky hodně těžká. Víím, že jsem tomu dítěti vůbec nerozuměla. Pamatuji si, že jsme měli od pěstounky nějaký manuál, ale ten přestal fungovat asi už druhý den. Dítě, které se u pěstounky budilo v půl osmý, u nás ustávalo v pět. Byla jsem překvapená, jak to bylo pro mě těžký se vzdát svobody a té pohody, že nejste pánem svého času a sebe. Manžel byl skvělej, ten mi moc pomáhal, myslím si, že bez něj bych to nezvládla.

OS3: *My jsme čekali, že budeme mít úplně malé miminko a pak jsme dostali tyhle dva raubíře. Ale tak já jsem radši o tom žádný představy neměla, ale byli jsme rádi, že jdou od pěstounky. Využili jsme i otcovský dovolený, takže tady s náma manžel týden byl a pak si vzal ještě týden svojí dovolenou. Za těch čtrnáct dní jsme se všichni zžili. Je to záhul s těma dětma, ale bez toho to nejde no.*

OS4: *Oni sny a realita jsou hodně odlišný. Ze začátku mi hodně pomohla moje maminka pro kterou jsme jeli hned když jsme jeli z porodnice. V jednu chvíli jsem dostala záchvat paniky, když malá začala brečet a já nevěděla, co mám dělat. Prvních čtrnáct dní bez manžela to bylo hodně těžký. Potom už to bylo lepší, když mi maminka ukázala, jak se má koupat a tak. V porodnici jsem s malou zůstat nemohla. Jediný kontakt tam byl, že nám porodní asistentka ukázala, jak se maže pupíček, oblékla ji, řekla nám, kdy byla naposledy nakrmena a řekla tady ji máte.*

OS5: *Představovali jsme si to snazší. Měla jsem i výčitky typu, když jsem nemohla mít dítě přirozeným způsobem tak jsem ho asi neměla mít. Ale všechno si časem sedlo. Dodrželi jsme to šestinedělí, kdy jsme se všichni zžívali, omezili jsme kontakty.*

OS6: *Čekala jsem to horší, abych řekla pravdu. Myslela jsem si, že nebude spát, přece jenom nové prostředí, noví lidé. Bylo na něm vidět, že k nám úplně přilnul. Ze začátku pěstounku furt sledoval, ale po převzetí byl úplně v pohodě. Člověk je úplně v jiném světě. Já jsem se tu první noc budila víc než on. Ještě ten den, kdy jsme si ho přivezli domů, tak jsme jeli k mému tátovi a bráchovi. Ale to přivezení domů je nepopsatelný, člověku se život hodně převrátí. Je to jiný, nepopsatelný. I když se člověk připravuje, tak je to stejně šok. Opravdu byl pohodovej od začátku. Fakt jsem nečekala, že to bude takhle hladký, že si tak rychle zvykne.*

OS7: *No to začalo peklo. Peklo na zemi jakoby. Zjišťovali jsme půlku věcí, co nám pěstounka říkala a nebyla to pravda. Tvrdila nám, že trpí chlapeček na prdy, my jsme přišli na to, že to žádné prdy nebyly, ale byly to noční děsy. V noci byl*

jednou hodinovej řev, mně bylo srdce, že jsem myslela, že mi bude manžel volat záchranku, jak mi to srdce bylo. Takže jsme šli ráno hned k doktorce, ta nám dala pro něj nějaké kapky. Ty jsem mu dávala bez přestání, i když tam měla být nějaká pauza, protože jsem se už pak bála chodit i spát. Pak jsme zjistili, že se nám chlapeček neuklidní v náruči, ale uklidní se jen v postýlce. Takže jsme a do teď máme podezření, že byl u pěstounky pořád v postýlce. Takže máte roční dítě a musíte ho všechno naučit. Jíst neuměl, to nám říkala, že je ráda, že už konečně někam jde a že mu dává normální stravu. Pěstounka si s ním asi nevěděla rady, tak ho prostě dala do postýlky. On je do teď takový nerváček, bouchne si i do stolu, když mu něco nejde. No my jsme ze začátku bojovali takhle se vším. Pak přijela delegace, ty pracovnice na podepsání papírů o převzetí a tak, pěstounka jim řekla, že tady bude do středy. Zaklaply se dveře a pěstounka řekne, že pojedou domů. my jsme byli vykulení, ale byli jsme rádi, že už budeme všichni spolu. Malý reagoval úžasně, vůbec ji nehledal. Pěstounka odjela tedy domů a už se skoro neozývala. Já jsem ale ráda, protože mám na to trošičku svůj názor. Závidím lidem, kteří mají ty super pěstouny, se kterými se stýkají a udržují kontakt. My jsme ji i nahlásili, že máme podezření a oni nám řekli, že si to ověřujou.

OS8: *U té starší jsem tři neděle o ní pečovala v ústavu. Už jsem na ní byla i docela napojená, když zabřečela, tak jsem věděla, co potřebuje. První dny a týdny byly pro mě těžké v tom, že jsem nevěděla, jak to dopadne, zda se třeba ta maminka nerozhodne, že ji chce zpátky. Hodně mi pomohl manžel a tchýně. Já jsem si toho moc nepředstavovala, když na dítě čekáte x let, tak si toho moc nepředstavujete. U mladší dcery bylo pro mě paradoxně nejtěžší, že jsme řešili to, že má opožděný vývoj motoriky. Když přišla z té porodnice, byla ztuhlá, pak se na mě navázala tak, že musela být pořád u mě, to trvalo takové to šestinedělí. Tohle s tím opožděným vývojem bylo pro mě těžký, protože to bylo pro mě nový, to jsem s tou starší dcerou nezažila.*

OS9: *Úžasný. Zvládli jsme to všichni skvěle. Já už jsem starší a miminko jsme chtěli. Úplně v pohodě. Už než jsme si ji přivezli jsme nakupovali nějaké neutrální oblečky, vaničku, aby už člověk měl ten pocit, že to vyšlo a že už čeká jen na to miminko.*

OS10: *Byl to šok. On nám to ale hrozně usnadnil, jak byl abnormálně hodný a klidný dítě. Já jsem si nechala od pěstounky vypracovat manuál, měla jsem papírek jako recept a tam bylo: ráno mlíko a který, protože jsem chtěla zachovat to stejné, abychom mu nezměnili úplně všechno. Abych zachovala vůně. Pěstounka nám dala plyšáčky, které mu uháčovala, jeho peřinku, na kterou byl zvyklej. Když se mu mění rodiče a bydliště, tak ať má něco, co je jeho a co zná.*

Pro většinu z osvojitelů byl příchod dítěte do rodiny šokem, na který nebyli připra-

veni. I když museli projít všemi přípravami a dlouhým procesem, kdy je doba čekání na dítě nekonečná, stejně je to většinou šok, když to přijde. Je to pochopitelné, příchod dítěte do rodiny je vždy obrovskou změnou. Ať už dítě přijde do rodiny přirozenou cestou nebo osvojením.

Velká část osvojitelů uvedla, že to bylo horší, než si představovali, že sny a realita byly hodně odlišné anebo že si to raději ani nepředstavovali. Pouze v jednom případě respondentka uvedla, že příchod dítěte byl skvělý a jedna respondentka, že to čekala horší.

Také lze z odpovědí respondentů usuzovat, že je velmi důležité, odkud k nim dítě přichází. Myslím si, že nejsnazší situace je ta, když jde dítě k osvojitelům z porodnice a je adoptivní mamince umožněno zůstat s dítětem pár dní v porodnici. V porodnici adoptivní matka získá alespoň základní povědomí o péči o miminko a mohou se spolu s dítětem na sebe zkusit „napojit“ jen několik dní od jeho narození. Ne ve všech porodnicích adoptivní maminku s miminkem pár dní nechají. Někdy miminko pouze předají. Podle mě je ale velmi prospěšné, když tam maminku nechají alespoň jeden den a noc, aby se mohla případně s personálem poradit ohledně péče o novorozence. Aby rodičům nebylo dítě pouze předáno bez informací a rad, jak se stalo u jedné z mých respondentek.

Několik respondentů zmínilo, že měli skvělou pěstounku na přechodnou dobu a díky jejím radám a „manuálům“ které od ní dostali byl ten příchod dítěte snazší. Naopak jedna respondentka uvedla, že jejich zkušenost s pěstounkou nebyla dobrá. Pěstounka jim řekla prý o dítěti spousty informací, které nebyly pravdivé. Pro příklad ji cituji „*Tvrdila nám, že chlapeček na prdy, my jsme přišli na to, že to žádné prdy nebyly, ale byly to noční děsy.*“ Hodně tedy záleží na přístupu a kvalitě přechodné pěstounky. Pokud je pěstounka zkušená a vstřícná, může to přechod dítěte velmi ulehčit. Dle mého názoru je velkou výhodou, když jde dítě od pěstounky na přechodnou dobu, než když přichází z ústavu. Přechod z ústavního zařízení může být náročnější pro dítě i osvojitele, protože jeho pracovníci nemohou znát to dítě tak dobře, jako pěstounka, protože se starají o víc dětí. To znamená, že nemohou budoucí rodiče seznámit s individuálními potřebami dítěte tak důkladně jako pěstounka. Většina osvojitelů má s pěstounkou dobrou zkušenost a někteří z nich s ní udržují kontakt dodnes a i se s ní vídají. Pokud s ní udržují nadále kontakt bude pro dítě určitě v budoucnu příležitostí se s pěstounkou seznámit a doplnit si tak v budoucnu povědomí o jeho cestě k náhradním rodičům.

9.6.8 Jak reagovala Vaše rodina a okolí na to, že jste si osvojili dítě?

OS1: *Jó, pozitivně. Když to všechno nastalo, byli nadšení. Věděli, že už to dlouho řešíme, takže nám to přáli. Rodina byla z miminka nadšená.*

- OS2:** *My jsme byli celkem překvapení, že to všichni vzali hrozně fajn. Maminka byla i se mnou v rámci příprav na panelové diskuzi na poslední hodině, kam se může brát širší rodina. Všichni nás podpořili, i když si tím někdo z nich nebyl úplně jistý. Třeba můj táta ten si tím nebyl vůbec jistý. Já si myslím, že je to tím, že je u nás v republice adopce strašné tabu a že se na osvojené děti kouká skrz prsty. Tátovi trvalo dlouho, než to vstřebal, ale teď je úžasný děda.*
- OS3:** *Vesměs pozitivně. Akorát od té doby trošku bojujeme s mým tátou, který je trošku samorost. On je schopný být u nás na návštěvě a z ničeho nic se sebere a odejde a děti ho pak hledají a pláčou, kde je děda. Ale jinak dobrý. Naši byli i na jednom klubu, který byl určen pro širší rodinu.*
- OS4:** *První se to dozvěděly naše maminky a potom ostatní rodina. Všichni byli nakonec moc rádi. Od nás čekali miminko dřív, protože jsem starší, ale poté jsme jim vysvětlili, že my to tak lehké mít nebudeme, tak se s námi začali těšit. U nás si adoptovala dítě má teta, takže adopce byla v naší rodině už zažitá.*
- OS5:** *Od rodiny jsme měli podporu. Všichni syna berou, že je náš.*
- OS6:** *Můj táta měl obavy. Zná jen jeden případ adopce, kdy si brali kluka, který byl rok v kojeňáku a byl zaostalejší ve vývoji. Už z fotky se nad ním ale rozplýval. Všechny si potom získal. Všichni ho berou úplně v pohodě.*
- OS7:** *No docela koukali, že jsme se takhle rozhodli. Ale dneska kdyby mohli tak by mu snesli modrý z nebe. Rodina je strašně ráda, když můžou tak si ho berou na celý den.*
- OS8:** *Rodina o tom věděla, plus mínus celá. Byli s tím v pohodě, ale když zavolali, tak se trošku báli, co to bude za dítě. My jsme s nima neprobírali ty tolerance. Ve chvíli když jsme ukázali první fotky, tak tam přišla veliká úleva. Byla to těžké i v tom, že obě děti k nám nešly právně volně. My jsme do toho šli vědomě, ale babičky to dostaly naservírovaný. To bylo pro ně hodně těžký, vědomí toho, že by se to dítě mohlo vrátet. Když jsme jeli poprvé se seznámit s první dcerou, tak mi volala moje mamka, že viděla nějaký americký film, kde bylo, že si nějaká matka adoptovala dítě a pak ho musela vrátet. A že to prostě bylo strašný, že už to bylo její dítě a mamka mi říkala, že si to máme ještě rozmyslet jestli do toho chceme jít. To v tu chvíli nebylo to, co jsem potřebovala slyšet. Potom ale rodina holčičky krásně přijala. Pokud se jedná o sousedy, tak mám taky jednu storku. Já jsem chodila po vesnici samozřejmě bez břicha a najednou jsem měla mimino. Poprvé nebo podruhé jsem vyvezla kočárek na zahradu a přes plot tam byly tři holčičky. A bylo normálně vidět, že u nich doma samozřejmě probíhaly nějaké diskuze a začalo to tak: Teto, vy máte miminko? Máme. Teto a vy jste chtěli miminko? Ano, chtěli. A vy jste si ho přivezli z toho kojeneckýho ústavu?*

Bylo vidět, jak ten složitý výraz nemohla ani vyslovit a odpověděla jsem jí: Ano, z kojeneckého ústavu. A teto, tam jsou ty děti který nikdo nechce? Tak to byl pro mě zářez, tak ji říkám: No takhle to úplně není, tak jsem jim začala vysvětlovat a na konci rozhovoru stejně jedna holčička řekla: Takže jsou tam miminka, který nikdo nechce. Tak to byla pro mě sprcha a řekla jsem si, že tomu budu muset dělat větší osvětu.

OS9: *Úplně super. Oni už s náma prožívali to umělé oplodnění. Podporovali nás i finančně. A když jsme řekli, že jdeme do toho, tak se radovali.*

OS10: *Rodiče věděli, že jdeme do adopce. V rámci příprav nám poradili, ať jim to řekneme. Všichni nás podpořili. My jsme teď spolu dvacet sedm let. Všichni to přijali skvěle, řekli, ať do toho jdeme, že je to super. A když jsme si ho přivezli, tak ho všichni přijali skvěle. On byl a pořád je zlatej.*

Podle všech respondentů jejich rodiny reagovaly na to, že půjdou do adopce, pozitivně. Mnohdy rodiny s nimi zažily neúspěšná umělá oplodnění a prožili s nimi mnoho smutných chvil s tím spojených. Proto je možné, že na osvojení reagovaly pozitivně. Několik z respondentů odpovědělo, že ti nejbližší z rodiny byli s nimi na poslední hodině v rámci příprav. Občas je někdo z rodinných příslušníků k adopci skeptičtější a trvá mu delší dobu, než dítě přijme. Jedna z respondentek uvedla, že její tatínek se osvojení obával. Budu ji citovat: „*Můj táta měl obavy. Zná jen jeden případ adopce, kdy si brali kluka, který byl rok v kojeneckém ústavu a byl zaostalejší ve vývoji.*“ Přijde mi, že v české společnosti je osvojení trochu tabuizované téma, i přesto, že je to v naší společnosti poměrně běžný úkon. Poukazuje na to i neznalost úřednic ohledně rodičovské dovolené při osvojení apod.

9.6.9 Jak byste celkově zhodnotili proces, kterým jste prošli, než jste se dostali k dítěti?

OS1: *Z vlastní zkušenosti si myslím, že zákon je ve věci osvojení příliš nejasný a lze ho vykládat opravdu různě. Obecně se říká, že se vše dělá v zájmu dítěte, ale ve výsledku se někteří soudci bojí proces usnadnit, urychlit, postupovat logicky. Například u nás dítě přímo z porodnice, matka od porodu absolutní nezájem. Soudkyně stále nařizovala aby jí sociálka znovu a znovu hledala a zkoušela zjistit, jestli nedá souhlas s osvojením, který měla dát po šestinedělí. A to i v době, kdy už u nás byla dcera mnoho měsíců. Kdyby matku nakonec dohnali a přesvědčili, aby si dítě vzala zpět, byla by to katastrofa pro všechny zúčastněné. Teprve když bylo dceři šestnáct měsíců, začala nám běžet půlroční zákonná doba před osvojením. Soudkyně jí logicky s klidným svědomím mohla odpustit, když jsme o dceru pečovali celou tu dobu předtím. Takže za mě největší slabina je zdlouhavost celého procesu,*

nejasný zákon a neochota soudců přistupovat k situaci lidsky a individuálně. Jinak za nás perfektně fungoval celý proces příprav. Sociální pracovníce na ospodu i kraji skvělé, nápomocné a lidské.

OS2: Tady v kraji si myslím, že na to máme štěstí, že lidi dělají co mají. Na nic jsme moc dlouho nečekali. Na začátku nám řekli, že by to mělo být do roka hotový. Opravdu jsme do tří měsíců od podání žádosti měli psychologa, do čtrnácti dnů návštěva doma. Ohledně celkového procesu, jak vás zkoumaj a co všechno dokládáte je mnohdy přehnaný. Že jsou i věci, na které by sociálka neměla mít právo. Třeba když jsme syna žádali do předadopční péče tak si vyžádali posudek od zaměstnavatele. Stačí aby tam byl někdo, s kým si nesedíte a může rozhodnout takovou důležitou záležitostí. Mě mrzí jedna věc ještě, preferovali jsme malé miminko, byli jsme schopni jít do rizika a přesto k nám přišel syn, který byl volný hned až v devíti měsících. My máme syna od maminky, která už avizovala před porodem, že dítě půjde do adopce, přišla ke všem soudům, ke kterým měla, všechno podepsala jak měla a syn k nám prostě přišel až v devíti měsících a byl celou tu dobu u přechodných pěstounů. Celkově Karlovarský kraj přebírání z porodnice nepodporuje. Neznám nikoho ze známých, kteří mají osvojené dítě, že by měli miminko z porodnice. Ale celkově jsme měli štěstí na sociální pracovníce i soudkyni. Soudy v Čechách ohledně adopce to je fakt strašný. Furt napjatě čekáte. Celý ten proces si každý kraj dělá jinak, to nás všechny zaráží. S námi dělali přípravu lidi z Libereckého kraje, kteří říkali, že je to děsné, protože jen zařazení v Libereckém kraji trvá dva roky a pořád je to samé zamítnutí a přezkoumávání. Osobně si myslím, že by toto mělo být v každém kraji nastaveno stejně.

OS3: Nejdéle jsme čekali na přípravku, téměř rok. Dlouho jsme čekali na první soud, jelikož nedávají v České Lípě předběžné opatření. Jinak celkem vše v pohodě, s naším ospodem se dá domluvit. U nás spolupracují s tou Dobrou rodinou, což je super.

OS4: Někdy děti zbytečně čekají u pěstounů nebo v kojeneckém ústavu, i když jsou osvojitelé ochotni přijmout neprávne volné dítě. Což mi přijde zbytečný. Celý ten proces trvá podle mě příliš dlouho. Je mi jasné, že všichni si musí projít přípravkou, ale ta čekací doba na poslední soud, nebo to zbavování rodičovské odpovědnosti se strašně táhne. Nejdřív má matka šestinedělí, kde se snaží soud kontaktovat všechny příbuzné a kdy ona na konci řekne definitivní ne a pak se čeká další tři měsíce. Znam spoustu párů, které čekaly ještě dýl než my. Bohužel tři roky je průměrná doba.

OS5: Když nám volali tak synovi byly za týden dva měsíce. My jsme bojovali o předběžné opatření, ale neschválili nám ho. Od seznámení s dítětem jsme čekali dva a půl měsíce, než jsme si ho mohli odvézt domů. Bylo to zdlouhavý. Překvapilo mě,

když jsme přišli na první schůzku, kde nám představovali spis a ukázali nám fotku malého tak nám řekli, že to bude složitý, protože přesně neví, kde spis je. My jsme totiž z Plzeňského kraje, dítě bylo z Rokycan, takže má OSPOD v Rokycanech a je u dočasné pěstounky, která byla z Prahy, jelikož žádná v kraji nebyla volná. Takže se nevědělo, jaký soud to bude řešit. Oni to dali k plzeňskému soudu, který ale řekl, že by to měl řešit soud, kde to dítě teď opravdu je, takže to poslali do Prahy. Neustále se dohadovali, kdo to bude řešit. Nikdo to nechtěl řešit. Tím se to prodlužovalo. V prosinci se spis vrátil zpět do Plzně. Na to předběžné opatření které jsme podali nám řekli, že někde cestou vyšumělo, to jsme dávali k pražskému soudu, takže jsme ho dali znovu k plzeňskému soudu. Ale dostalo se nám informace, že paní soudkyně, která to dostala na stůl předběžné opatření neschvaluje a že nemáme čekat, že nám ho schválí. A také nám ho teda neschválila. Tam se čekalo až uběhne čtyř a půl měsíční lhůta, než matka podepsala souhlas. Pak nám dali soud na leden, kdy už měla být uplynuta ta lhůta a matka mohla podepsat ten souhlas. K tomu soudu jsme přišli a řekli nám, že ten souhlas je podepsaný špatně a že s musí podepsat znovu a poběží nám další tříměsíční lhůta. Prošlo to tolika lidma, u soudu v Rokycanech to nějak podepsali a soudu v Plzni to nevyhovovalo. Já jsem manželovi říkala: To zase na něj budeme další tři měsíce čekat? Poté ale ta samá soudkyně, která nám neschválila předběžné opatření řekla, že už by bylo vhodné, aby dítě šlo do rodiny a svěřila nám ho jako třetí osobě. Poté uběhla ta další tříměsíční lhůta. Tuto lhůtu nám však soudkyně neuznala jako předadopční péči z důvodu, že prý dítě bylo právně volné až v květnu. Takto to zdůvodnila. Takže nám začala poté znovu běžet šestiměsíční lhůta, ta předadopční péče. Už čekáme na poslední soud, který by měl proběhnout v červenci.

OS6: *Ten schvalovací proces je dlouhý. I když tady v kraji bych řekla, že to docela frčí. Problémem je podle mě neznalost úřadů, problém se žádostí o rodičovskou a podobně. Když jsem šla o ní žádat, tak na mě koukali jak z jara. Nemají s tím moc zkušenosti.*

OS7: *Představovali jsme si to trošku jiné. Nečekala jsem že budeme zjišťovat tolik věcí. Paní ze sociálky mi poradila a zařídila, že k nám jezdí teď jednou týdně organizace Dobrá rodina, ale ze začátku nám hodně pomohla a byla tu často. Myslím si, že by bylo dobré, kdyby těm osvojitelům někdo do začátku pomohl, poradil. Také si myslím, že náš malý už u nás mohl být mnohem dřív. Ale biologickým rodičům někdo poradil, nějaký právník, ať se jdou odvolat, tak se odvolali poslední den a tím se to zase protáhlo. Oni o něj stáli, ale dát jim ho nemohou, protože žijou na ulici. Mamince nabídli azyl, ale ona je závislá na tom chlapovi a ten by tam s ní a tím dítětem být nemohl. Když jsme měli poslední soud tak jsme se dozvěděli, že má brášku, který měl taky skoro rok. Bylo dilema, zda si ho vzít nebo ne. Než jsme se rozhodli, tak nám přišlo, že nás vyřadili z evidence. Ale asi to tak mělo*

mít. Někdy mě mrzí, že ho nemáme, ale asi to tak prostě mělo být. Bavila jsem se sociální pracovníci, proč těm rodičům dali to právo na odvolání, když už vědí, co je to za rodiče, když už několik dětí měli a nemohou je mít v péči. Takhle se ten čas dítěte v té přechodné péči prostě zase prodloužil. Sociální pracovníce mi řekla, že to je prostě náš systém, který nefunguje.

OS8: *My jsme měli docela štěstí, vím, že kolikrát je to mnohem horší. Nepřišlo mi to nějak hrozný, ani šikaniózní, že k vám chodí domu, zjišťují jak vám to klope s partnerem. Jediné co jsem řešila, že po nás chtěli vyjádření zaměstnavatele. Tak na to jsem jim řekla, že rozhodně nechci, aby můj zaměstnavatel psal nějaké hodnocení na mě. Ale i tak jsme prošli. U nás to šlo opravdu všechno celkem rychle.*

OS9: *Já si myslím, že dobře. Myslím si, že to fungovalo. Nikde jsme se na ničem nezasekli. Pěstouni byli skvělí, tam jsme si připadali jako u rodičů. Obědváli jsme tam s nima, večereli. Bylo to super.*

OS10: *Náročná zkouška pro partnery, manžele. Tam člověk má i myšlenky nad tím, zda by to s jiným partnerem nešlo jinak. Bylo to dost bolestné období. Tam člověka napadne asi úplně všechno. Nedoporučila bych to každému a nedoporučila bych to těm párům, který nemají jasno, že spolu opravdu chtějí zůstat. Je to opravdu náročná zkouška pro všechny. Ještě jak jsem spouštěčem toho procesu nebyla já, ale manžel, tak jsem se na něj i jednu chvíli na něj zlobila, že mě k tomu jakoby donutil. To pak samozřejmě pominulo a teď to hodnotím zase úplně jinak. Dneska to hodnotím jako úžasnej nápad. Ale pokud žena věří, že to miminko mít jednou bude, tak je to náročný a dlouhý. Ještě bych řekla, že jsme celý ten proces měli dobré soudy, ve všem nám vyhověli. Co porovnáváme s ostatními páry, kde jim třeba nedali předběžné opatření a tak. Není to tak jednoduché, jako s přirozeným početím. Musíte řešit složitěji tu rodičovskou. Jeden soudce z Mladé Boleslavi tvrdí, že biologická rodina je biologická rodina. Přijde mi hrozný, že se šestkrát ptají biologické rodiny zda dítě chtějí, rodina šestkrát odmítne a pak se teprve začne něco dít. Přitom tomu dítěti ubíhá čas, aby se dostalo do rodiny brzy než začne úplně vnímat.*

Od většiny respondentů zaznělo, že je to dlouhý a náročný proces. Jedna respondentka uvedla, že problémem je náš nejasný zákon, co se osvojení týče. Každý soudce si tento zákon může vykládat odlišně. Tuto respondentku cituji: „Z vlastní zkušenosti si myslím, že zákon je ve věci osvojení příliš nejasný a lze ho vykládat opravdu různě. Obecně se říká, že se vše dělá v zájmu dítěte, ale ve výsledku se někteří soudci bojí proces usnadnit, urychlit, postupovat logicky.“ Já bych k tomu ráda uvedla příklad, který je vybrán ze Zákona č. 89/2012, § 820 : *Má se za to, že nezáměr rodiče o dítě je zjevný, trvá-li alespoň tři měsíce od posledního projevového opravdového zájmu. Nelze-li však*

v chování rodiče spatřovat hrubé porušování jeho povinností, je třeba, aby byl orgánem sociálně-právní ochrany dětí poučen o možných důsledcích svého chování a aby od takového poučení uplynuly alespoň tři měsíce. Orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen poskytnout rodiči nejpozději po tomto poučení poradenství a pomoc za podmínek stanovených jiným právním předpisem. [9] Co ale znamená projevení opravdového zájmu? To už zákon neuvádí. Projevení opravdového zájmu si každý soudce může představovat odlišně.

Na to navazuje názor jiné maminky, který se týká její nepříjemné zkušenosti s českými soudy. Poukazuje to na to, že náš právní systém, co se týká osvojení, nefunguje úplně ideálně. Zmiňuji zde zkušenost osvojitelů číslo pět, kde se soudy přely o to, kdo jejich případ bude řešit. Jeden soud přeposílal spis dalšímu soudu a tím se vše protahovalo. Řešilo to více soudů, kvůli tomu, že dítě bylo narozeno v jednom kraji, žadatelé byli z kraje jiného a v tu danou chvíli se dítě nacházelo u přechodné pěstounky, která také byla z jiného kraje. Takže se tento případ týkal tří soudů. Od seznámení s dítětem museli budoucí osvojitelé čekat dva a půl měsíce, než si dítě mohli odvézt domů, i když předběžné opatření podali hned po seznámení s dítětem. Toto první předběžné opatření, které podali k pražskému soudu se prý někde cestou vytratilo. To znamená, že museli žadatelé podat žádost o druhé předběžné opatření. Paní soudkyně ho zamítla. Poté se čekalo, než uběhne lhůta, aby biologická matka mohla podepsat souhlas s osvojením. Matka ho po uplynutí lhůty u soudu podepsala. Tento souhlas se poslal k plzeňskému soudu a ten řekl, že je podepsán špatně a bude muset začít znovu běžet tříměsíční lhůta a matka znovu bude muset podepsat nový souhlas. V tu chvíli už ta samá soudkyně řekla, že dítě by mělo jít do rodiny. Tak dítě svěřila budoucím osvojitelům jako třetí osobě. Znovu podotýkám, že i když biologická matka spolupracovala, dostavila se k soudům a podepsala potřebné souhlasy, celý proces zdržoval pouze náš neprovázaný soudní systém. Většinou soudy argumentují tím, že jednájí v zájmu dítěte, ale v tomto případě tomu rozhodně tak nebylo. Tohle dítě mohlo být v náhradní rodině již několik měsíců. Není to prospěšné pro dítě, ani pro budoucí osvojitele. Některé biologické matky podepíší všechny souhlasy včas, aby se dítě dostalo co nejdříve do náhradní rodiny a přesto to zbrzdí náš systém a dítě musí často přečkávat v přechodné péči déle, než by bylo nutné. Myslím si, že není dobré, když proces osvojení v každém kraji běží odlišně. Myslím tím například to, že v jednom kraji lze dostat dítě do péče ihned z porodnice a jiný kraj to naopak nepodporuje a dostat dítě z porodnice v tomto kraji je téměř nemožné. Pro děti i žadatele by bylo určitě přínosné, kdyby osvojení probíhalo stejným způsobem v celé České republice a nebyly tak velké rozdíly mezi kraji. To potvrzuje i to, že jedna respondentka uvedla, že s nimi na přípravách byli žadatelé z jiného kraje, protože v jejich kraji prý pouze zařazení do evidence trvá dva roky a neustále něco zamítají a přezkoumávají.

Dále dvě respondentky uvedly, že nesouhlasí s tím, že po nich úřady chtěly vyjádření a hodnocení od zaměstnavatele. Podle nich je osvojení pro ně velmi osobní a důležité

a neměl by na něj mít vliv zaměstnavatel. Jedna respondentka uvedla, že stačí aby Vaším nadřízeným byl člověk se kterým si nerozumíte a on by mohl negativně ovlivnit tak důležitou věc. Myslím si, že osvojitelé jsou hodně prozkoumávaní ze všech stran a že by tedy posudek od zaměstnavatele neměl být nutný.

Shrnutí

Z rozhovorů s respondenty vyplývá, že osvojování dítěte je dlouhý a náročný proces. Je z nich zřejmé i to, že náš právní systém skrývá několik nedostatků. Nicméně všem respondentům osvojení naplnilo jejich touhu po rodičovství a udělalo je šťastnými rodiči. Zjistila jsem, že všichni z mých respondentů se pro osvojení dítěte rozhodli z důvodu, že se jim nepodařilo dítě počít přirozenou cestou. Z toho usuzuji, že to bude nejčastější důvod, proč se žadatelé rozhodnou pro osvojení dítěte.

Zajímavým zjištěním pro mě bylo, že téměř všechny děti osvojitelů k nim přišly z pěstounské péče na přechodnou dobu. To považuji za malý úspěch, že se tato forma přechodné péče stále rozvíjí a zvyšuje se počet pěstounek na přechodnou dobu. Můj výzkum také vypovídá o tom, že žadatelé chtěli přijmout co nejmladší dítě. Většina z nich byla otevřena i neprávě volnému dítěti. Nicméně bylo by ještě lepší, kdyby byla možnost, aby dítě šlo hned do rodiny, která si jej hodlá adoptovat na základě předběžného opatření.

Z výzkumu plyne, že přípravné kurzy, které musí budoucí osvojitelé absolvovat nejsou vždycky dostatečně kvalitní. Osvojitelé by ocenili, kdyby tyto kurzy vedli lidé z praxe, kteří by jim přiblížili osvojení z reálných zkušeností, namísto tolika teoretických poznatků. Překvapilo mě, že někteří z osvojitelů nebyli dostatečně poučeni o tom, co znamená přijmout dítě od matky závislé na alkoholu nebo drogách.

Také jsem zjistila, že přebírání dítěte z porodnice není tak časté, jak by mohlo být. Osm z deseti respondentů bylo ochotno přijmout neprávě volné dítě, ale pouze dva páry dostaly neprávě volné dítě přímo z porodnice. I když jsou osvojitelé ochotni jít do rizika a přijmout neprávě volné dítě ihned z porodnice, není jim to umožněno. Několik respondentek se i zmínilo, že biologická matka dítěte spolupracovala a sama chtěla aby dítě šlo co nejdříve do rodiny, ale bohužel to překazilo nastavení našeho systému. Průměrný věk dítěte, které oslovení respondenti přijali bylo téměř pět měsíců. To je dle mého názoru pro dítě několik „zbytečných“ měsíců v přechodné péči. Takové dítě by již mohlo být se svými náhradními rodiči.

Zkušenosti oslovených respondentů potvrdily mou domněnku, že u nás soudní systém nefunguje tak, jak by měl. V České republice není jednotný systém, jak by osvojení mělo probíhat. Rozdíly mezi kraji jsou poměrně velké. To, co v jednom kraji funguje, ve druhém fungovat nemusí. Také jako velký nedostatek, který mí respondenti zmiňovali byla neznalost úřednic při různých úředních úkonech spojených s osvojením dítěte. Několik maminek uvedlo, že jim na úřadě dělali problémy s rodičovským příspěvkem, mnoho úřednic nevědělo jak se žádost o tuto dávku vyřizuje a podobně.

Celkově výzkum hodnotím jako velmi přínosný jak pro mě, tak pro mou bakalářskou práci. Byla jsem mile překvapena, jak se rozhovory udály v přátelském duchu a jak byli adoptivní rodiče vstřícní se sdílením svých zkušeností.

Závěr

Cílem praktické části mé bakalářské práce bylo zjistit, jak se na proces osvojování dítěte dívají náhradní rodiče, kteří tímto procesem skutečně prošli. Jaké nedostatky tento proces podle nich obnáší. Co by v tomto procesu by bylo vhodné zlepšit.

Nejdůležitější změnou, kterou by uvítali pravděpodobně všichni osvojitelé by bylo, aby tento proces netrval tak dlouho a aby byl proces osvojování dítěte probíhal jednotně v celé České republice. Velkým krokem by bylo, kdyby všechny kraje ČR podporovaly možnost převzetí dítěte z porodnice. Jedna respondentka uvedla, že převzali holčičku přímo z porodnice a nazývá se to u nich v kraji „přímá adopte“, ale v tom vidím malou nejasnost, jelikož „přímým osvojením“ zase jiná respondentka uvedla ilegální způsob osvojení, který jsem vysvětlovala v teoretické části. Též několik respondentů uvedlo, že jejich kraj převzetí dítěte z porodnice vůbec nepodporuje. Celý systém by se měl sjednotit.

Rovněž bych považovala za velký přínos, kdyby se sjednotil právní systém a soudy rozhodovaly stejným způsobem. Aby neexistovalo, že jeden soud předběžná opatření v případě osvojení schvaluje a jiný ne. Též aby se nemohlo stát, že je dokument u jednoho soudu podepsán a druhý soud ho považuje za neplatný. Mělo by být jednoznačněji určeno, který soud má případ řešit aby nenastaly situace, že si to soudy mezi sebou budou přehazovat.

Přínosné by bylo také to, kdyby se urychlil proces prověřování žadatelů před zařazením do evidence. Aby se nestávalo, že někteří žadatelé budou čekat půl, i třičtvrtě roku na přípravné kurzy, nebo na vyšetření u psychologa.

Co považuji za velký přínos do systému náhradní rodinné péče je pěstounská péče na přechodnou dobu. Líbí se mi, že díky této možnosti se dítě vyhne ústavní péči, když mu není umožněno jít do rodiny ihned z porodnice. Což by ovšem byla ale nejlepší varianta.

Za zlepšení by také stálo zkvalitnění přípravných kurzů pro budoucí osvojitele. Měli by se jich účastnit víc odborníci z praxe.

Také by bylo přínosem, kdyby se osvojení stalo bližším tématem pro širší veřejnost, aby o něm lidé více věděli. Přijde mi, že je to stále celkem tabuizované téma a široká veřejnost si myslí, že osvojení není příliš časté, a přitom je to u nás poměrně běžné.

Doufám, že se bude dařit děti umisťovat do náhradních rodin v co nejnižším věku, nejlépe přímo z porodnice, aby se rodiče a děti mohli společně na sebe co nejdříve navázat. Také věřím, že se proces osvojení v naší zemi bude neustále zdokonalovat a povede k tomu, aby byl co nejméně náročný pro budoucí osvojitele i děti.

Seznam použité literatury

- [1] Křístek, A.: *Osvojení dětí: úplná adopce v českém právu*. Druhé opravené vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2016, ISBN 978-80-7552-022-7, 136 s.
- [2] Matějček, Z.: *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. První vydání, Praha: Portál, 1999, ISBN 80-7178-304-8, 183 s.
- [3] Fillová, A.: *Proces adopce a jeho pedagogické aspekty*. Diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2013.
- [4] Gabriel, Z.; Novák, T.: *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. První vydání, Praha: Grada Publishing a.s., 2008, ISBN 978-80-247-1788-3, 144 s.
- [5] Schoolerová, J. E.: *Adopce vztah založený na slibu*. První vydání, Praha: Návrat domů, 2002, ISBN 80-7255-066-7, 217 s.
- [6] Bubleová, V.; Vávrová, A.; Vyskočil, F.; aj.: *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3.přepřacované vydání, Praha: Středisko náhradní rodinné péče,spolek, 2014, ISBN 978-80-87455-18-0, 57 s.
- [7] Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2019*. [online], 2020, [Cit. 25.10.2020]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky-1>
- [8] Polišínská, P.; Feberová, R.; Stuchlík, Z.: *Rodinné právo. Právní postavení dítěte*. První vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2019, ISBN 978-80-7598-442-5, 348 s.
- [9] Zákon č. 89/2012 Sb., Zákon občanský zákoník. 2012, znění od 1.7.2020.
- [10] Novotný, P.; Ivičicová, J.; Syručková, I.; aj.: *Nový občanský zákoník, Rodinné právo*. Druhé vydání, Praha: Grada, 2017, ISBN 978-80-271-0431-4, 208 s.
- [11] Colorasová, B.: *Krizové situace v rodině, Jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adopce*. První vydání, Praha: Ikar, 2008, ISBN 978-80-249-1027-7, 240 s.
- [12] Archerová, C.: *Dítě v náhradní rodině: nejčastější problémy při výchově mladších dětí v náhradní rodině*. První vydání, Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-578-4, 119 s.
- [13] Bubleová, V.: *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 3.přepřacované vydání, Praha: Středisko náhradní rodinné péče,spolek, 2014, ISBN 978-80-87455-19-7, 60 s.

- [14] Středisko náhradní rodinné péče: Pěstounská péče. [online], [Cit. 24.3.2020]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/pestounska-pece>
- [15] Ministerstvo práce a sociálních věcí: Odměna pěstouna. [online], 2019, [Cit. 24.3.2020]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/odmena-pestouna#obecne-informace>
- [16] Purvis, K. B.; Cross, D. R.; Sunshine, W. L.: *Dítě v nové rodině*. První vydání, Praha: Grada, 2013, ISBN 978-80-247-4535-0, 256 s.
- [17] Šance Dětem: Přejíždění pěstouni zblízka: co dělají a jak pomáhají. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Ze4slr_fC_0&t=4s
- [18] Mezinárodní organizace LUMOS: Kojenecké ústavy na počátku roku 2019. [online], [Cit. 16.11.2020]. Dostupné z: https://www.ditearodina.cz/images/Lumos_kojenecke_ustavy_2019.pdf
- [19] Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. 2002, znění od 1.1.2014. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109#cast1>
- [20] Fond ohrožených dětí: Klokánek. [online], [Cit. 26.10.2020]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/nase-cinnost/klokanek>
- [21] Matoušek, O.; Pazlarová, H.: *Státní orgány sociálně-právní ochrany dětí*. První vydání, Praha: Karolinum, 2016, ISBN 978-80-246-3347-3, 166 s.
- [22] Zákon č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. 1999, znění od 1.1.2018.
- [23] Krajský úřad Pardubického kraje: Osvojení. [online], 2018, [Cit. 18.10.2020]. Dostupné z: <https://www.pardubickykraj.cz/osvojeni-ospod>
- [24] Adopce: Zprostředkování NRP. [online], [Cit. 28.10.2020]. Dostupné z: <https://www.adopce.com/informace/zprostredkovani-nrp/>
- [25] Vágnerová, M.: *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. První vydání, Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o.s., 2012, ISBN 978-80-87455-14-2, 181 s.
- [26] Konečná, H.; Koubová, L.: Monitoring příprav na náhradní rodinnou péči v České republice. [online], 2010, [Cit. 4.11.2020]. Dostupné z: https://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/nrp_monitoring_priprav_na_nahradni_rodinnou_peci_v_cr.pdf

- [27] Středisko náhradní rodinné péče: Adopce nebo-li osvojení. [online], [Cit. 4.11.2020].
Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/adopce-nebo-li-osvojeni>
- [28] Striová, M.: *Děti, které se rodí v srdci*. První vydání, Praha: Portál, 2013, ISBN 978-80-262-0359-9, 176 s.
- [29] Hájek, Z.: *Rizikové a patologické těhotenství*. První vydání, Praha: Grada publishing, 2004, ISBN 978-80-247-7922-5, 444 s.

Seznam obrázků

2.1	Umístění dětí do náhradní rodinné péče. Data získána ze statistiky MPSV za rok 2019 [7].	8
5.1	Srovnání počtu dětí v dětských centrech (KÚ) na počátku roku 2018 a 2019. Data získána z [18]	21
7.1	Zprostředkování osvojení. Data získána z [24]	30

Seznam tabulek

2.1	Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	11
2.2	Odměna pěstouna	12
9.1	Kraje	35
9.2	Pohlaví dítěte, doba čekání na dítě a věk dítěte	38
9.3	Specifické požadavky	39

Seznam použitých zkratek

OSPOD Orgán sociálně-právní ochrany dětí

PP Pěstounská péče

PPPD Pěstounská péče na přechodnou dobu

FOD Fond ohrožených dětí

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

KÚ Krajský úřad

IVF in vitro fertilizace (asistovaná reprodukce)

OÚ Obecní úřad obce s rozšířenou působností

FAS Fetální alkoholový syndrom